

Надія МЕЛЬНИК,
*проректор із науково-методичної роботи,
кандидат педагогічних наук, доцент
Рівненського ОІППО*

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ МЕТОДИЧНОЇ
РОЗРОБКИ У ПРОЦЕСІ АТЕСТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ТА ПРИСВОЄННЯ ЗВАННЯ «ВИКЛАДАЧ-МЕТОДИСТ»,
«УЧИТЕЛЬ-МЕТОДИСТ», «ВИХОВАТЕЛЬ-МЕТОДИСТ»,
«ПРАКТИЧНИЙ ПСИХОЛОГ-МЕТОДИСТ»,
«ПЕДАГОГ-ОРГАНІЗАТОР-МЕТОДИСТ»,
«КЕРІВНИК ГУРТКА-МЕТОДИСТ»**

Відповідно до пункту 5.2 Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930, та змін до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 08.08.2013 № 1135, педагогічним працівникам можуть бути присвоєні відповідні педагогічні звання.

Підставами для присвоєння педагогічного звання є:

- наявність кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» (для педагогічного звання «керівник гуртка-методист» – найвищий тарифний розряд та повна вища освіта);
- здійснення педагогом науково-методичної й науково-дослідної діяльності;
- наявність власної методичної розробки (за досвідом роботи), яка пройшла апробацію та схвалена науково-методичною установою, закладом післядипломної освіти.

Методична розробка – це посібник, що розкриває форми, засоби, методи розвитку, виховання й навчання дітей, елементи сучасних педагогічних технологій або самі освітні технології з конкретної теми, програми розвитку з певного освітнього напрямку тощо. Вона спрямована на професійне вдосконалення педагогів або поліпшення якості освітнього процесу і відображає напрацьований педагогічний досвід.

Порядок розгляду методичної розробки

Методична розробка за досвідом роботи педагогічного працівника розглядається і **схвалюється**:

1. Навчальним закладом, в якому працює педагог:
  - методичним об'єднанням (кафедрою), членом якого є педагогічний працівник (документи: 1) *рецензія на методичну розробку із зазначенням, ким і коли вивчено досвід, протокол №... від...; 2) витяг із протоколу засідання; 3) подання керівника методичного об'єднання – подаються на раду методичного кабінету навчального закладу*);

- радою методичного кабінету навчального закладу (документи: 1) витяг із протоколу засідання, 2) рецензія; 3) подання голови ради методичного кабінету – подаються на науково-методичну раду районного, міського методичного кабінету, центру з проханням схвалити методичну розробку).

2. Науково-методичною радою районного, міського методичного кабінету, центру (документи: 1) витяг із протоколу засідання ради; 2) подання голови науково-методичної ради районного, міського методичного кабінету, центру – подаються в обласний інститут післядипломної педагогічної освіти).

3. Обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти:

- радою кабінету за напрямом діяльності педагога (документи: витяг із протоколу засідання – подається на науково-методичну раду);

- експертною комісією при науково-методичній раді (документи: витяг із протоколу засідання з висновком про практичну спрямованість методичної розробки та рекомендацією щодо її застосування в навчальному процесі);

- науково-методичною радою (документи: витяг із протоколу засідання про схвалення науково-методичної розробки).

Вимоги до оформлення методичної розробки

Під час оформлення методичної розробки слід дотримуватися таких загальних вимог:

- матеріал подається у текстовому редакторі MS Word 14 кеглем шрифту Times New Roman (у таблиці допустимим є 12 кегль);

- міжрядковий інтервал – одинарний;

- текст вирівнюється по ширині сторінки;

- береги стандартні: лівий – 30 мм, правий – 15 мм, верхній і нижній – 20 мм.

- нумерація проставляється арабськими цифрами у правому нижньому куті аркуша, титульна сторінка не нумерується.

Структура методичної розробки

1. Обкладинка: подаються дані в такій послідовності:

- повна назва відділу, управління освіти, навчального закладу, де працює педагог;

- назва методичної розробки;

- відомості про автора: прізвище, ім'я та по батькові, посада, місце роботи;

- рік виконання роботи.

2. Титульний аркуш (стор. 3):

- автор досвіду (прізвище, ім'я та по батькові; посада і місце роботи; освіта, кваліфікаційна категорія, педагогічний стаж);

- тема досвіду;

- адреса досвіду (із зазначенням телефону та електронної адреси).

3. Анотація (стисло про зміст розробки, актуальність теми, кому призначається, ким і коли вивчено досвід (протокол №... від...)).

4. Запис про схвалення науково-методичною радою РОІППО (див. зразок оформлення методичної розробки).

5. Зміст (*перелік матеріалів із зазначенням сторінок*).
6. Опис досвіду (*за пропонованою у зразку схемою*).
7. Розробки уроків, позакласних заходів, інші матеріали за напрямом діяльності, які ілюструють досвід (*не менше трьох*).
8. Додатки (*за потреби*).
9. Список використаних джерел.

Опис досвіду

В описі досвіду роботи слід дотримуватися пропонованої структури:

1. Актуальність досвіду.
2. Практична значущість (*досвід має бути спрямованим на вдосконалення навчально-виховного процесу, управлінської та методичної діяльності тощо*).
3. Провідна ідея досвіду (*провідна думка, що визначає суть досвіду*).
4. Інноваційна значущість (*зазначаються сучасні форми, методи, прийоми і технології навчання, виховання, управління, що використовуються педагогічним працівником та орієнтовані на зміну й розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики*).
5. Науково-теоретична база.
6. Суть досвіду (*найбільша за обсягом частина опису, в якій розкривається технологія досвіду*).
7. Результативність досвіду.
8. Труднощі в реалізації.
9. Висновок (*ефективність досвіду, форми поширення*).
10. Список використаних джерел.

Розробки уроків, позакласних заходів

Розробки уроків, позакласних заходів є зразками практичного втілення досвіду роботи. При їх підготовці слід урахувати сучасні підходи щодо організації сучасного уроку, зокрема дотримуватися в усіх розробках єдиних вимог щодо оформлення сторінок, зокрема вживання розділових знаків, розташування записів, наприклад:

Тема.

Мета (*відобразити тему досвіду*):

Цілі.

Учні знатимуть:

Учні вмітимуть:

Тип уроку (*бажано із зазначенням автора типології*).

Обладнання:

Методи, прийоми, види, форми роботи:

Хід уроку

I. Назва структурного етапу уроку (*за обраним типом*).

1. Вид роботи (вправа, задача тощо).

II. Наступний структурний етап.

1. Вид роботи (вправа, задача тощо).

III. І т. д.

Увага! Керівники навчальних закладів, працівники методичних установ подають розробки за напрямом діяльності, які відрізняються від розробок уроків та позакласних заходів.

Список використаних джерел

Список джерел має містити назви всіх використаних джерел, зокрема й адреси інтернет-ресурсів. У ньому доцільно також вказати джерела, на які не було посилань у тексті методичної розробки, однак вони можуть знадобитися читачеві, який цікавиться розглянутою проблемою. Зазвичай такі джерела називають рекомендованою літературою.

Додатки

Залежно від виду методична розробка може містити додатки, які:

- не повинні повторювати текст роботи, а служити її доповненням; є необов'язковими для широкого кола читачів, але необхідні для фахівців конкретної спеціальності;
- передбачають ілюстрації, фотографії, таблиці, види учнівських робіт, діаграми, сценарії свят, результати анкетувань, тестувань та інших діагностичних досліджень, бібліографічний опис публікації автора методичної розробки у фаховій періодиці тощо.

Кількість додатків і їх обсяг педагогічний працівник обирає на власний розсуд. Проте слід пам'ятати, що посилання на них у тексті є обов'язковим.

Вимоги до оформлення:

- кожний додаток подається на новій сторінці;
- слово «додаток» розміщується в правому верхньому куті;
- якщо додатків кілька, кожному дається назва;
- нумеруються додатки у порядку згадування їх у тексті.

Додаток 1

Вимоги до рецензії на методичну розробку

Рецензія – критичний відгук на роботу, що містить зауваження, пропозиції та висновки. Метою рецензії методичної розробки є складення її аргументованої фахової оцінки та рекомендація до схвалення.

Реквізити рецензії:

1. Назва документа (Рецензія на науково-методичну розробку "...").
2. Автор та обсягу посібника.
3. Характеристика: актуальність теми і порушеної проблеми, ступінь розкриття, оригінальність досвіду, його новизна, переваги та недоліки, критичні зауваження, пропозиції, висновки щодо можливості її впровадження.
4. Підпис рецензента, завірений печаткою.
5. Дата.

Зразок оформлення витягу з протоколу засідання ради методичного кабінету (назва ЗНЗ) про схвалення методичної розробки

ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ №

21.11.2014

м. Рівне

засідання ради методичного кабінету ... (назва ЗНЗ)

Голова – Хоменко Л.В.

Заступник голови – Скрипник Л. М.

Секретар – Козачук Є. А.

Присутні: .... членів ради (*вказати*).

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про схвалення методичної розробки "Назва розробки" вчителя математики Данильчук С. В.

СЛУХАЛИ:

Хоменко Л. В., голову ради, яка представила методичну розробку "Назва розробки" вчительки Данильчук С. В. та рекомендувала її до схвалення радою методичного кабінету.

ВИСТУПИЛИ:

Скрипник Л. М., яка охарактеризувала професійну діяльність учительки Данильчук С. В., коротко представила зміст представленої до розгляду методичної розробки та розкрила її практичну значущість.

УХВАЛИЛИ:

Схвалити методичну розробку "Назва розробки" та подати її для експертного оцінювання до районного методичного кабінету, центру.

Голова

підпис Л. В. Хоменко

Секретар

підпис

Є. А. Козачук

21.11.2014

**Зразок оформлення витягу з протоколу засідання
науково-методичної ради (назва) районного науково-методичного
центру
про схвалення методичної розробки**

ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ

16.12.2012 № 8

м. Рівне

засідання науково-методичної ради (назва) районного, міського
методичного кабінету, центру

Голова – Мороз В. І.

Секретар – Кравчук М. П.

Присутні: .... членів науково-методичної ради.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про схвалення методичної розробки вчительки історії Рижук С.А., яка проходить атестацію в 2013 - 2014 н. р. і претендує на присвоєння педагогічного звання "вчитель-методист".

СЛУХАЛИ:

Мороз В. І., голову науково-методичної ради, яка представила методичну розробку Рижук Світлани Андріївни, вчительки історії (назва ЗНЗ) із теми "Назва".

УХВАЛИЛИ:

Схвалити методичну розробку Рижук Світлани Андріївни, вчительки історії (назва ЗНЗ) з теми "Назва" та подати її для експертного оцінювання в Рівненський ОІППО.

Голова

підпис В. І. Мороз

Секретар

підпис М. П. Кравчук

16.12.2014

Подання

Вимоги до оформлення:

1. Хто і кому робить подання:

а) **на рівні школи:**

- керівник методичного об'єднання – голові ради методичного кабінету навчального закладу з метою оцінки та схвалення;

- голова ради методичного кабінету навчального закладу – голові науково-методичної ради районного, міського методичного кабінету, центру з метою оцінки та схвалення;

б) **на рівні району:** голова науково-методичної ради районного, міського методичного кабінету, центру – голові науково-методичної ради обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з метою оцінки та схвалення;

в) **на рівні інституту:**

- голова ради кабінету за напрямом діяльності – голові експертної комісії з метою оцінки;

- голова експертної комісії – голові науково-методичної ради інституту з метою схвалення у зв'язку з атестацією автора на присвоєння педагогічного звання;

Реквізити:

- інформація про автора методичної розробки (прізвище, ім'я, по батькові; посада; місце роботи; педагогічне звання (якщо є);

- відомості про методичну розробку (тема, дата розгляду методичної розробки науково-методичною радою відповідного рівня (протокол № ... від...).

Подання робить голова науково-методичної ради, який його і засвідчує.

Приклад оформлення подання керівника дошкільного закладу про розгляд методичної розробки педагога, який атестується

Голові науково-методичної ради (назва) районного, міського методичного кабінету, центру

ПОДАННЯ

27.11.2014

Назва дошкільного закладу

Про розгляд та експертне оцінювання
методичної розробки вихователя
Демченко С. В., яка атестується на
присвоєння педагогічного звання
"вихователь-методист"

Демченко Світлана Володимирівна працює у дошкільному (назва дошкільного закладу) на посаді вихователя з 24 листопада 1999 року. За результатами атестації у 2009 році їй присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст першої категорії».

Світлана Володимирівна постійно вдосконалює свій професійний рівень, володіє широким спектром стратегій навчання та виховання, застосовує нестандартні форми організації роботи з дітьми, активно й ефективно застосовує та поширює у професійному середовищі інноваційні освітні методики й технології, зокрема розроблені Марією Монтессорі, В'ячеславом Воскобовичем, Борисом Нікітіним, Джорджем Кюїзенером, розробляє авторські дидактичні засоби, упроваджує перспективний педагогічний досвід в освітній процес. Вихователь постійно ділиться досвідом своєї роботи з педагогами під час засідань методичних об'єднань, конференцій, тренінгів, щороку бере активну участь у районних та міських педагогічних виставках, уміє розв'язувати педагогічні проблеми. Активно взаємодіє з дітьми, батьками, колегами, є авторитетом для них, уміє аргументувати власну позицію, дотримується педагогічної етики й моралі.

Світлана Володимирівна надала до розгляду педагогічної ради власну методичну розробку з теми «Дидактична гра як допоміжний матеріал у всебічному розвитку дітей», яка була апробована протягом 2011-2012 навчального року і схвалена на засіданні педагогічної ради (протокол № 2 від 21.11.2012).

Результати педагогічної діяльності, професійні досягнення та практична значущість представленої методичної розробки Демченко Світлани Володимирівни є підставою для надання методичній розробці високої експертної оцінки.

Завідувач   підпис М. М. Леоненко

Зразок оформлення методичної розробки

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Управління освіти Рівненського міськвиконкому
Рівненська загальноосвітня школа I – III ступенів № 27
Рівненської міської ради

Основні підходи до планування і проведення акмеологічного уроку української мови і літератури

Досвід роботи
вчителя української мови і літератури
Рівненської ЗОШ № 27
Банькової С.В.

Рівне – 2014

Автор досвіду:

Банькова Світлана Василівна, вчитель української мови і літератури Рівненської ЗОШ № 27, освіта вища, спеціаліст вищої категорії, старший учитель, стаж роботи 26 років.

Адреса досвіду:

Рівненська ЗОШ № 27,
вул. Дубенська, 133
Телефон: 62 – 83 – 77

Банькова С.В. Основні підходи до планування і проведення акмеологічного уроку української мови і літератури

У методичній розробці подано матеріали з досвіду роботи вчительки української мови і літератури Рівненської ЗОШ № 27 Банькової С. В. щодо планування та проведення акмеологічного уроку української мови і літератури. Зроблено опис досвіду та запропоновано розробки уроків української мови і літератури, які ілюструють практичні підходи вчительки щодо реалізації теми досвіду.

У розробці запропоновано акмеологічні підходи до формування життєвих компетентностей учнів та вказано на переваги їхнього використання.

Упровадження досвіду спрямоване на практичне розв'язання актуальних проблем шкільної освіти:

- формування в учнів акмеологічної компетентності;
- готовності та здатності зрілої особистості досягти найвищих вершин у життєдіяльності;
- всебічної та оптимальної самореалізації творчого потенціалу;
- розвиток умінь прогнозувати наслідки своїх дій та свідомо приймати життєво важливі рішення.

Практична реалізація досвіду засвідчила, що навчальна діяльність на уроках української мови та літератури покликана не просто дати людині суму знань, умінь і навичок, а й удосконалити особистість, допомогти їй досягнути вершин фізичного, духовного, морального та професійного розвитку. Мета і результат такого навчання – цілісний розвиток людини, яка зростає. Це можливо під час застосування навчальних технологій якісно нового, акмеологічного рівня, що забезпечує успіх і високі досягнення в навчанні кожного учня.

Рекомендовано вчителям української мови і літератури для використання в практиці роботи.

Схвалено науково методичною радою Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол №   від   ).

Зміст

1.	Автор, тема, адреса досвіду	2
2.	Анотація досвіду	3
3.	Зміст	4
4.	Опис досвіду	5
5.	Розробки уроків за темою досвіду	17
6.	Урок української літератури у в 7 класі. Творець краси, добра, любові. Життєвий портрет Леоніда Кисельова. Наскрізний гумористичний пафос вірша “Стати б хоч на менти лічені”.	18
7.	Урок української літератури в 7 класі. П. Мирний “Морозенко”. Гуманістичний зміст, народні звичаї і традиції в оповіданні. Казкові образи . Уособлення”.	24
8.	Урок української мови в 9 класі. Складнопідрядні речення з підрядними означальними.	30
9.	Урок української літератури в 6 класі. В.Близнець. ”Звук павутинки”. Образ допитливого і здібного хлопчика Льоньки, його мрії і фантазії. Складання плану характеристики Льоньки (письмово).	36
10.	Урок української мови у 8 класі. Відокремлені обставини	42
11.	Додатки	49
12.	Додаток 1. Вимоги до акмеологічного уроку	50
13.	Додаток 2. Аналіз акмеологічного уроку	53
14.	Додаток 3. Схема аналізу акмеологічного уроку	54
15.	Додаток 4. Акмеологічна модель сучасного педагога	56
16.	Додаток 5. Робоче місце вчителя	58
17.	Список літератури	59

Основні підходи до планування і проведення акмеологічного уроку української мови і літератури

Опис досвіду

Сучасний етап розвитку освіти в Україні виявляє ряд суперечностей, серед яких головними є протиріччя між потребою суспільства в громадянах із високорозвиненою життєвою компетентністю і низькою орієнтацією на це системи навчання; між необхідністю широкого використання у практиці технологій активного навчання і слабкою підготовленістю до цього всього освітнього середовища; між потребою у вихованні національної свідомості учнів, реалізації її в житті і недостатньою спрямованістю шкільних предметів. Тому, зважаючи на зміни, які відбуваються в суспільстві взагалі, сучасна педагогічна наука акмеологія практикує інший підхід до завдань, які стоять перед школою.

Завдання школи – навчити жити. Ми маємо виховувати людину, здатну створити своє життя, здатну до самовизначення. Учні мають бути підготовлені до життєдіяльності, вміти активно і творчо працювати, діяти, саморозвиватися та вдосконалюватися інтелектуально, морально й фізично.

Саме так визначаю першочергове завдання вчителя-словесника – працювати над розвитком життєвих компетентностей учнів, розвивати їх практичний характер та практичну життєву значущість. Зрозуміло, що саме за умови достатньої сформованості різноманітних інтересів, знань, умінь, життєвого досвіду особистості, мотивів на успішність у шкільному віці учень долучається з інтересом до навчання, праці та моделює наслідки власної майбутньої життєтворчості. Отже, життєва компетентність дітей – основа розвитку особистості. А результат навчання повинен забезпечити вчитель на кожному уроці.

Одним із головних способів формування особистісної зрілості школяра є урок. Кожен урок – це новий вплив на формування розумової і моральної культури учня, сходинка до нових знань і розвитку, що з погляду акмеології означає шлях до свого «акме». Учитель-акмеолог повинен володіти не однією, а багатьма стратегіями, вміло поєднуючи їх із методами та прийомами активізації пізнавальної діяльності та створюючи ситуацію успіху на уроках. У такому поєднанні традиційний урок перетвориться на акмеологічний.

Яким же чином можна на уроках української мови та літератури створити акмеологічний простір, в енергетиці якого відбудеться установка діяльності вчителя та учня на успіх, на творчий пошук, на високий результат? Це можливо під час застосування технологій навчання якісно нового, акмеологічного рівня, що забезпечує успіх і високі досягнення в навчанні кожного учня.

Актуальність досвіду полягає в необхідності акмеологічного підходу в навчально-виховному процесі до планування і проведення уроків української мови і літератури, тобто в створенні нових педагогічних технологій, актуалізації вже відомих, оскільки суспільство чекає від школи комунікабельного, креативного, самостійно мислячого випускника, який прагне успіху та вміє самостійно будувати траєкторію індивідуального розвитку.

Практична значущість. Реалізація акмеологічного підходу в навчанні допоможе практично розв'язати проблему особистісного та професійного успіху, знайти молодого людиною своє місце в житті, реалізувати особисті здібності та задатки. Учні й учителі одержують можливість максимально повно реалізувати

наявний у них творчий потенціал, інтелектуальні можливості, що сприяють успішній соціалізації дитини та її адаптації в мінливих соціально-економічних умовах. Батьки, будучи рівноправними суб'єктами освіти та соціальними партнерами школи, мають можливість одержувати інформацію про успіхи своїх дітей і брати активну участь у створенні й коректуванні індивідуальної освітньої траєкторії своїх дітей.

Практичне значення роботи над темою полягає і в тому, що розглянуті теоретичні положення доведено до конкретної реалізації у вигляді:

- підготовленого науково-методичного посібника „Основні підходи до планування і проведення акмеологічного уроку української мови і літератури”;
- розроблених уроків української мови і літератури за акмеологічними технологіями;

вироблених рекомендацій щодо застосування акмеологічних технологій у навчанні української мови і літератури.

Провідна ідея досвіду. Ми розглядаємо людину як найвищу цінність, а навчальний процес, зокрема на уроках української мови і літератури, спрямовуємо на забезпечення акмеологічного характеру освітнього простору, в центрі якого – плекання успішної людини, її цілісний розвиток шляхом формування позитивної мотивації успіху, опертя на її духовний світ, здібності до творчості й самовдосконалення.

Інноваційна значущість. Акмеологічно спрямований урок є інноваційним порівняно з традиційним, тому що його метою є не тільки засвоєння системи знань (мета традиційного навчання), а й діяльність учителя та учня, спрямована на розкриття учнем внутрішніх потенційних можливостей.

Наукову теоретичну базу досвіду становлять публікації вчених-акмеологів А.А.Деркача, Б.Г. Ананьєва, О.О. Бодальова, Г.С. Данилової, . Н.В. Кузьміної , О.В. Москаленка, О.О. Пожарського.,С.С. Пальчевського (автор навчального посібника «Акмеологія» для студентів вищих навчальних закладів). Їхні праці присвячені створенню нової наукової акмеологічної концепції.

Суть досвіду. Готуючись до проведення акмеологічного уроку, враховую його теоретичні та практичні аспекти. Основними компонентами акмеологічного уроку є цільовий, стимулюючо-мотиваційний та змістовий.

Цільовий компонент. Мета уроку - розвиток внутрішньоінтенційних можливостей дитини засобами уроку.

Цей компонент включає визначення трієдиної мети (освітньої, розвивальної, виховної), яка має бути спрямована на формування цілісного процесу едукативності, тобто «виращування» , «культивування» дитини засобами уроку. Під час уроку плануємо процес едукативності таким чином, щоб якомога повніше розкрити внутрішні потенційні можливості дитини, тобто її мікроакме, її вершини.

Навчальний матеріал подаю в єдності між загальним образом світу і внутрішнім світом дитини, тобто основним аспектом уроку вбачаємо образотворення. Використовую можливості уроку, які б дозволили активізувати життєорганізуючий потенціал учнів згідно з їхньою внутрішньою

спрямованістю. Такий урок дає можливість учням побачити світ і себе в ньому по-новому, є джерелом життєвої мудрості.

Стимулюючо-мотиваційний. Під час проведення уроків словесності застосовую внутрішній і зовнішній стимули. Внутрішній стимул – дитина знає, що їй це потрібно. Він досягається мотивацією, позитивною установкою на діяльність. У цьому випадку важливу роль надаю педагогічному аспекту, який полягає у створенні умов акмеологічного простору уроку, тобто умов, які оточують дитину. Йдеться про сукупність матеріальних факторів освітнього процесу і міжособистісних стосунків. Суть полягає в тому, що намагаюся так змодельовати урок, аби кожен учень опинився в сприятливих для його розвитку умовах, відчув комфортний вплив усього освітнього простору уроку.

Змістовий. Вихідна ланка навчального процесу - зміст. Під час відбору змісту уроку використовую два принципи: принцип золотого перетину і принцип відбору матеріалу.

Принцип золотого перетину полягає в тому, що, добираючи матеріал до уроку, намагаюся правильно врахувати пропорції матеріалу, виділити головне. Обов'язково послуговуюся правилом: найглибше матеріал запам'ятовується тоді, коли вивчається в чотирьох площинах:

- компонентно-структурний аналіз (матеріал має пройти через ліву півкулю мозку, яка відповідає за логічне мислення);
- словесний каркас, довготривала пам'ять (за це відповідає права півкуля мозку), створення асоціативного ряду, малюнок образу;
- функціональний (формування умінь і навичок жити, функціонувати у світі);
- генетично-прогностичний.

Принцип відбору матеріалу (принцип цілісності, глобальності) полягає в тому, що людина сприймає оточуючий світ на основі первинного синтезу та аналізу, а потім – вторинного. Саме тому під час вивчення нової теми спочатку створюю глобальний образ теми шляхом використання опорних конспектів (автори Піддубний М.А., Мельник Н.А.), а потім проводжу різнотипні уроки у межах даного розділу. Це допомагає сформувати у дітей повне уявлення про тему, вчить бачити її цілісно, активізує розумову діяльність учнів, розвиває логічне та образне мислення.

Отже, основними ознаками акмеологічного уроку вважаю такі:

1. творчість суб'єктів навчально-виховного процесу;
2. особистісно-зорієнтований підхід (орієнтація на внутрішньоінтенційні можливості дитини);
3. образотворення, яке виконує психотерапевтичну функцію (образ світу, країни, людини, родини, сім'ї, пам'яті тощо);
- глобалізація навчання;
4. «олюднення» розширеного образу світу і знаходження свого місця в ньому.

Нові соціальні запити визначають нові цілі освіти і ставлять перед школою завдання – підготувати активного творчого випускника, готового до самостійної діяльності, активного громадянина своєї держави. У цих умовах актуальними

для педагога є акмеологічні технології навчання – технології досягнення успіху і високих результатів у навчанні та розвитку учня на основі стійкої мотивації досягнень; це системно-зорієнтоване розвивальне навчання, побудоване шляхом проектування навчального процесу і поетапної діагностики. Основне завдання акмеологічних технологій – сформувати та закріпити у самосвідомості учня затребувану необхідність у саморозвитку й самореалізації, що дозволяють спеціальними прийомами та методами самоактивізувати особистісне «Я».

До акмеологічних можна віднести такі технології:

- технології особистісно зорієнтованого навчання;
- ігрові (дидактична гра, технології ігроделювання);
- технології розвивального навчання;
- метод проектів;
- проблемне навчання;
- комп'ютерні технології.

Вважаю, що важливою є кожна із зазначених вище технологій, адже вони дають можливість створити умови для розвитку й саморозвитку особистості учнів. Саме тому основою уроків є акмеологічний підхід, спрямований на розвиток здібностей, можливостей, інтересів, задатків конкретної дитини. Вбачаю своїм завданням цілеспрямовано проектувати розвиток учня через організацію його провідної діяльності, в процесі якої відбувається інтелектуальний, особистісний, соціально-комунікативний розвиток особистості.

При такому підході дотримуюся відповідного алгоритму дій:

1. Знання подаю не в готовому вигляді, а як проблемну ситуацію через усвідомлення дитиною обмеженості своїх знань і розуміння навчального завдання.

2. Під час узагальнення знань даю можливість зробити свідомий вибір і змодельовати поведінку в нестандартних життєвих ситуаціях.

3. Від «ізолюваного» вивчення учнями системи наукових понять переходжу до включення їх у контекст розв'язання навчальних завдань, значущих для орієнтації в життєвих ситуаціях.

4. Від індивідуальної форми засвоєння знань переходжу до колективно-розподіленої, роботи в команді, з поступовим виходом на самостійну навчальну діяльність з елементами самоосвіти і самовиховання.

Переконана, що такий підхід підвищує свідомість навчання, розвиває здібності учнів, сприяє самореалізації, допомагає більш ефективно вирішувати завдання диференціації та індивідуалізації навчального процесу.

Використовуючи на уроці ігрові технології, даю можливість дітям розкрити та удосконалити свої розумові здібності, організовую взаємодію між учнями, продуктивне спілкування учнів між собою з елементами змагання, гри.

На уроках української літератури пропоную учням такі рольові ігри:

- **“Перевтілення”** (виступити охочим у ролі Тугара Вовка й відповісти на поставлені однокласниками запитання (повість І. Франка “Захар Беркут”);
- **“Відгадай”** (із підібраних цитат вилучаю слово-образ і пропоную відгадати, про кого або про що йдеться);

- **“Річ - загадка”** (пропоную 1 – 2 речі, про які потрібно скласти загадку, щоб можна було відгадати, про який художній твір ідеться);
- **“Реклама твору”** (пропоную за 5 хвилин скласти рекламний ролик про художній твір);
- **“Так - ні”** (задаю проблемне запитання, учні намагаються дати відповіді, ставлячи мені запитання. Я відповідаю словами “так” або “ні”. Наприкінці обов’язково обговорюємо, які запитання були суттєвими і навели учнів на правильну відповідь. Таким чином виробляю стратегію пошуку);
- **“Інтерв’ю”** (обираю учня на роль журналіста і декілька учнів на ролі тих, у кого будуть брати інтерв’ю за запитаннями, що стосуються певної теми);
- **“Дидактичний театр”** (періодично пропоную учням поставити міні – спектакль, інсценівку).

У такий спосіб гра розкриває особистісний потенціал дитини: кожен учасник демонструє свої можливості окремо й у спільній діяльності з іншими. Учень виступає творцем не тільки ігрових ситуацій, а й власної особистості, вирішує питання самоврядування, знаходить шляхи та засоби оптимізації своєї діяльності, виявляє свої недоліки та вживає заходи для їх усунення, вчиться переборювати психологічні бар’єри в спілкуванні з різними людьми, удосконалює якості своєї особистості.

Під час організації навчальної діяльності в технології розвивального навчання основну увагу спрямовую на усвідомлення учнями процесу навчання. Ігрові й розвивальні технології сприяють розвитку в учнів ключових компетентностей, особистісних якостей, що впливають на стан їхньої успішності.

Не менш значущою у контексті акмеологічної теорії є технологія, що отримала назву «метод проектів» і спрямовує учнів на самостійну діяльність, на розв’язання певної проблеми, що передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання, інтегрованих знань і вмінь. Для успішної реалізації методу проектів передбачаю такі умови: наявність значної проблеми та завдань; самостійну (індивідуальну, групову, колективну) діяльність учнів, структурування змістової частини проекту; використання дослідницьких методів. Крім цього, в проектній діяльності можливе використання презентацій. Учні отримують завдання оформити кінцевий результат проектної діяльності у вигляді електронної презентації і захистити її на уроці, що є додатковим стимулом у мотивації пізнавальної діяльності.

Усі акметехнології, які використовую на уроках, спрямовані на формування мотиву самоствердження. У зв’язку з цим пріоритетною вважаю проблему розвитку навчальної мотивації учнів. Переконана, що саме акметехнології допомагають учням пізнати себе, свій внутрішній світ, усвідомити себе частиною соціуму. Передбачаю результат використання акметехнологій – стійку здатність до самостійного вибору, самовдосконалення, самореалізації.

Основними своїми завданнями на уроках словесності як учителя-акмеолога вбачаю:

- активізацію творчої діяльності учнів;

- вироблення в учнів уміння проектувати своє майбутнє на основі ситуацій, розглянутих у літературних творах;
- розвивати вміння виокремлювати позитивні та негативні характери героїв, формувати на їхній основі свій ідеал;
- створення ситуації успіху.

Прагнучи зробити кожен урок акмеологічним, використовую засоби, які умовно можна об'єднати в три групи:

- стратегії творчого пошуку;
- прийоми активізації пізнавальної діяльності;
- прийоми створення ситуації успіху .

Застосовуючи стратегії творчого пошуку (за С.Пальчевським), спрямовую думки учнів у потрібному руслі, що сприяє розвитку творчих здібностей учнів.

Стратегія творчого пошуку “*альпініст*” дає можливість учням крок за кроком піднятися на вершину. Після вивчення тем “Написання префіксів с-, з-”, “Написання НЕ з іменниками ”, “Розряди прикметників за значенням” та ін. пропоную учням скласти алгоритм.

Стратегія творчого пошуку “*воскрешення*” полягає в поверненні учнів під час проблемної ситуації до раніше вивченого матеріалу. Наприклад, вивчаючи правопис НЕ з дієприслівниками, пропоную згадати, як пишеться НЕ з дієсловами та скласти порівняльну таблицю.

Стратегія творчого пошуку “*унікум*” сприяє формуванню в школярів уміння створити власний якісно новий продукт. Наприклад, пропоную створити палітру кольорів новели М.Коцюбинського “Інтермецо”, поезій П.Тичини, поезії Є. Плужника “Вона зійшла до моря”.

Стратегія творчого пошуку “*шлях із системи*” передбачає індивідуальні творчі завдання, які стимулюють особистість для самовияву її внутрішньої суті, що дає можливість визначити напрям її подальшого розвитку. Наприклад, пропоную завершити повість Г.Тютюнника “Климко”, поему І Франка “Мойсей”, роман П.Куліша “Чорна рада” так , як би хотіли учні.

Стратегія творчого пошуку “*примусове поєднання*” базується на здатності людського мозку поєднувати предмети, слова, почуття з ідеями. Для цього потрібно відшукати асоціації між певним предметом і поставленою проблемою. Наприклад, вивчаючи повість І.С.Нечуя- Левицького “Кайдашева сім'я”, пропоную учням пов'язати з твором такі предмети: груша, рогачі, просфора, межа, хата, горб, чоботи, шинок.

Використання стратегії творчого пошуку “*ключові слова*” доречне під час узагальнення вивченого або як підсумок із певного питання. Наприклад, ознайомивши учнів із життєвим шляхом Б.-І. Антонича, пропоную “добудувати” строфи поезії “Різдво”:

Народився ... на саях
В ...містечку Дуклі.
Прийшли ... у ...
І принесли ... круглий.
... у сніговій завії
Крутиться довкола ... .

У долоні у ...

Місяць – золотий горіх.

Якщо учням важко дібрати необхідні слова, пропоную підказки:

- Чиє народження святкуємо на Різдво?
- Де народився автор?
- Як називається населення, яке там проживає?
- Назва головного убору (слово-діалект).
- Небесне світило.
- У яку пору доби народився Ісус?
- Верхня частина хати.
- Матір Ісуса Христа.

Подібною до попередньої є стратегія ”*поезія*”. Наприклад, пропоную учням “добудувати ” кінець строф. Для цього підбираємо слова для пошуку потрібних рим.

Стратегія творчого пошуку “*семантизація*” допомагає збудити інтерес до виучуваного завдяки розкриттю значення слів. Наприклад, слово “кришталь” із поезії Г.Сковороди ”Всякому місту звичай і права” допомагає учням дібрати чітке пояснення розуміння слова “совість”.

Отже, акмеологічні підходи мають такі переваги використання:

- формують у школярів уміння самостійно вчитися;
- сприяють пізнавальній активності, ініціативі;
- програмують індивідуальний підхід до успішної праці;
- запобігають перенавантаженню;
- сприяють успіху, творчості.

Щоб зробити урок акмеологічним, намагаюся вплинути на емоційно – психологічний стан дитини, налаштувати її на позитивну роботу, викликати зацікавленість та інтерес до предмета, одним словом, створити ситуацію успіху в навчанні. Для цього застосовую такі прийоми: “*новір у себе*”, “*особисте відкриття*” (створюю ситуацію, за якої учень усвідомлює власні здібності), “*навіювання*” (заохочую учня словами , що переконують його в реальності успіху), “*почую кожного*”, “*констатація успіху*”, “*вибух емоцій*” (використовуючи похвалу, спонукаю дитину до кращої роботи на уроці).

Для активізації пізнавальної діяльності учнів використовую такі прийоми:

- прийом дидактичної гри;
- прийом актуальності (поєдную навчальний матеріал із актуальними життєвими фактами);
- прийом дослідження (формулю в учнів уміння формулювати висновки на основі мовних досліджень та спостережень);
- прийом естетичного стимулювання (доповнюю зміст навчального предмета естетично значущою інформацією);
- прийом емоційного стимулювання (зацікавлюю учнів шляхом демонстрування фрагментів фільмів, відеокліпів, створюючи таким чином ситуацію емоційних переживань);
- прийом “інформаційна палітра” (доповнюю навчальний матеріал цікавими відомостями, фактами, історичними даними);

- прийом “зв’язок поколінь” (під час мотивації навчальної діяльності використовую вислови відомих людей);
- евристичний прийом;
- прийом “міжпредметні зв’язки” та інші.

Як створити акмеологічний простір, в енергетиці якого відбувається установка діяльності вчителя та учня на успіх, на творчий пошук, на високий результат? Звичайно, цього можна досягти лише в системі особистісно зорієнтованої освіти, бо вона дає можливість створити умови, в яких виявляється потреба і готовність учня до самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення, творчого пошуку. Саме творчість визначає для акмеології поняття: розвиток, обдарованість, здібності, удосконалення, майстерність, креативність, рефлексія, особистість, індивідуальність тощо.

Щоб навчити дітей успішно вести творчий пошук та застосовувати індивідуальну творчість у різноманітних життєвих ситуаціях, володію не однією, а багатьма стратегіями, поєднуючи їх із прийомами й методами пізнавальної діяльності та створюючи ситуацію успіху на уроках

Для того щоб на уроках української мови та літератури створити акмеологічний простір, в енергетиці якого відбудеться установка діяльності вчителя та учня на успіх, творчий пошук та високий результат, розробила вимоги до акмеологічного уроку (додаток 1) та план аналізу такого уроку (додаток 2). Адже він відрізняється від традиційного, має певні особливості, які обов'язково враховую під час підготовки до роботи.

Результативність досвіду. Навчальна діяльність на уроках української мови та літератури покликана не просто дати людині суму знань, умінь і навичок, а й сформувати в неї компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчанню. Це можливо під час Застосування технологій навчання якісно нового, акмеологічного рівня, що забезпечує успіх і високі досягнення в навчанні кожного учня.

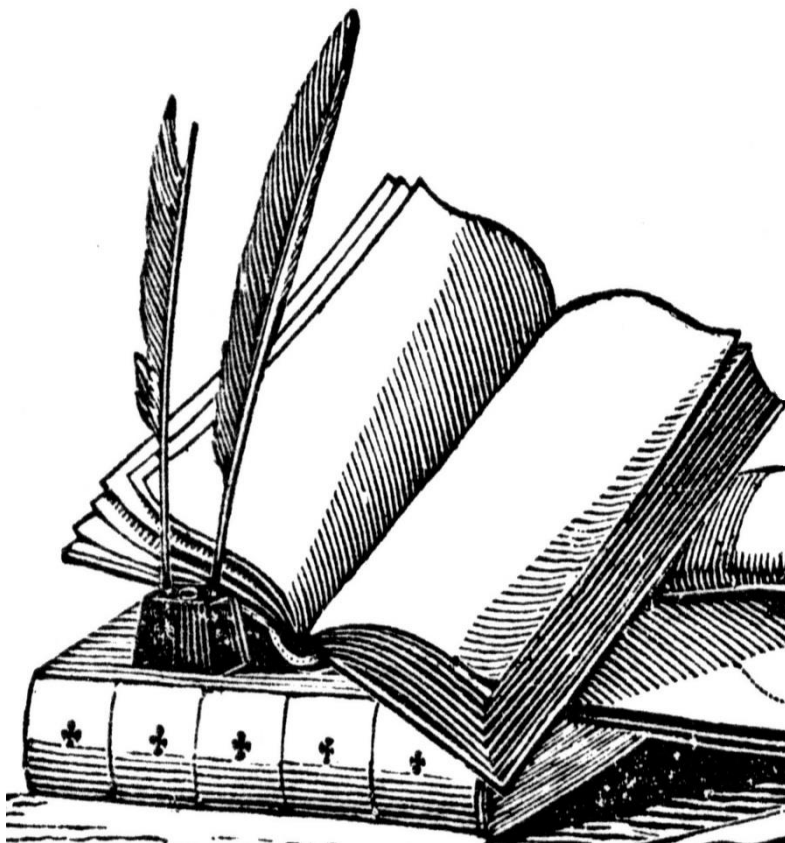
Спостерігаючи за навчальним процесом, роблю висновки про стабільні результати та позитивну динаміку в усіх класах. Учні мають високий рівень навчальної мотивації, навчені визначати цілі власної діяльності, прагнуть до досягнення успіху і володіють відповідними прийомами його набуття, вміють рефлексувати власну діяльність й коригувати досягнуті результати для здобуття вищих, вершинних показників.

Ефективність акмеологічного уроку полягає в тому, що суть його виражається в спрямованості на розвиток здібностей, можливостей, інтересів, задатків кожної дитини. Образно висловлюючись, я вказую на двері, але відчинити їх і увійти учень повинен сам. Такий підхід дозволяє підвищити свідомість навчання, сприяє самореалізації і, в кінцевому результаті, забезпечує особистісний успіх учня та формує його життєву компетентність.

Труднощі. Відмова від знаннєвої парадигми в освіті й перехід до особистісно зорієнтованого навчання, кінцевою метою якої є сформована особистість, спроможна до самореалізації в соціумі, вимагають від учителя не

лише оволодіння новою методикою, а й переоцінки ціннісних орієнтацій, зміни пріоритетів.

Доводиться багато працювати над собою, оволодівати новими технологіями і методиками. Прийнявши погляд на особистість як складну систему, здатну до саморозвитку за внутрішніми законами, відчуваєш, що бракує не лише фахових, а й психолого-педагогічних знань. Як ніколи відчуваєш, що вчитель, особливо в сучасному інформаційно насиченому та мінливому світі, приречений завжди бути учнем.

**Розробки уроків за темою досвіду
Урок української літератури в 7 класі
Тема. Творець краси, добра, любові.
Життєвий портрет Леоніда Кисельова.
Наскрізний гумористичний пафос вірша
“Стати б хоч на менти лічені...”**

Тема. Творець краси, добра, любові. Життєвий портрет Леоніда Кисельова. Наскрізнний гумористичний пафос вірша “Стати б хоч на менти лічені...”

Мета: на основі фактів біографії Л. Кисельова і його творів допомогти учням зрозуміти своєрідність постаті митця в українській літературі; удосконалювати вміння виразно читати та аналізувати поезію; розвивати уяву та образне мислення, вміння висловлювати власні думки з приводу порушених проблем; сприяти вихованню людяності та естетичних смаків; створювати ситуацію успіху.

Учні знатимуть: окремі факти з життя Л. Кисельова; зміст, тему, основну думку виучуваної поезії.

Учні вмітимуть: переказувати історію трагічного життя поета; виразно і вдумливо читати вірш, визначати його основну думку; розкривати прихований, підтекстовий зміст образів.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу (за Оніщуком В.А).

Особистісно зорієнтований урок (за Фасолею А.М.).

Обладнання: портрет Л.Кисельова, ілюстрації, підготовлені учнями, пісня “Надія є!”

Методи, прийоми та форми роботи: випереджувальні індивідуальні завдання; розповідь учителя, виразне читання, укладання таблиці, складання характеристики, ”Мікрофон – 1”, ”Метод - прес”, робота в парах.

Акметехнології: ”Констатація успіху”, ”Вибух емоцій”, ”Повір у себе”, ”Навіювання”, ”Міжпредметні зв’язки”, ”Інформаційна палітра”, ”Зв’язок поколінь”.

*Тільки той щасливий,
Хто любов’ю сяє,-
В світі ж без любові
І життя немає.
В.Сосюра*

Хід уроку

I. Мотиваційний етап.

1. З’ясування емоційної готовності до уроку (“незакінчене речення”).

2.Актуалізація суб’єктного досвіду.

Бесіда.

- Чи відчували ви себе коли-небудь щасливими?
- Чим було викликане таке почуття?
- Коли взагалі людина буває щасливою?
- Прочитайте епіграф. Поясніть, як ви розумієте слова автора? Чи погоджуєтеся з його думкою?

Саме ці рядки я сьогодні взяла як епіграф, бо хочу познайомити вас із молодим поетом – киянином, який прожив хоч і коротке (22 роки), проте щасливе життя. Він жив із любов’ю, ”любов’ю сявав” до людей, до усього, що його оточувало. Він умів бачити красиве в людях, у природі, умів творити добро і дарувати його людям. Любив життя і умів жити.

Хто ж цей молодий прозаїк, поет? Це людина з великим серцем, щирою душею, це творець “ краси, добра, любові”.

3. Оголошення теми та мети уроку.

II. Цілевизначення та планування.

1. **Очікувані результати** („незакінчене речення”).

2. **Ознайомлення з планом роботи.**

III. Опрацювання нового матеріалу.

1. **Ознайомлення з біографією автора, опис зовнішності через портрет, заповнення таблиці.**

- Погляньте на портрет. Про які риси людини можна сказати, розглядаючи його?

На жаль, матеріали до життєпису його дуже скупі. Якось склалось так, що ні рідні, ні друзі так і не зібрали всі відомості про Леоніда Кисельова. Та і життєва стежина його була надто короткою. Але нам із вами пощастило, бо маємо нагоду побувати на конференції, яка відбувається в нашій світлині і послухати розповіді про Леоніда Кисельова з уст його друзів, батьків, учителів.

Щоб не бути пасивними слухачами, пропоную укласти таблицю „Леонід Кисельов. Хто він? Який він є?”

Леонід Кисельов

Хто він?	Який він?
Учень	
Поет	
Прозаїк	
Студент	
Капітан команди	
Юнак	

2. Прес-конференція.

Батько Володимир Кисельов.

- Розкажіть, будь ласка, коротко про свого сина: як жив, чим цікавився і захоплювався.

Дмитро Затонський.

- Ви були другом Леоніда Кисельова. Між вами така велика різниця у віці. Чи існує насправді така дружба?

Юрій Щербак, близький друг.

- Яким залишився Леонід Кисельов у вашій пам’яті?

Катерина Дмитрієвська, подруга.

- Які нові грані особистості Леоніда Кисельова ви можете відкрити?

Мама.

- Ви знали, що Льоня хворий. Як боролися з недугою?

3. Бесіда.

Кажуть, що ім'я людини визначає її життя. Яке наповнення несе в собі ім'я, такою й буде доля людини. І, мабуть, недаремно батьки назвали його Леонідом. Що означає це ім'я?

Помер Леонід Кисельов у 22 роки. Ви скажете, що ж він устиг лишити по собі, яку творчу спадщину? Скажу вам, прихід його в українську літературу не лишився непоміченим, а став пам'ятним для багатьох. Щоб більше дізнатися про його літературну творчість, повернемося до конференц-залу та послухаємо думку літературних критиків.

4. *Робота з таблицею.*

То хто ж такий Леонід Кисельов і який він?

5. *Читання та аналіз поезії „Стати б хоч на менти лічені...”.*

Ця поезія була написана за 6 місяців до смерті. Чи може поезія мати настрій? То яким настроєм пройнята вона?

а) *Читання поезії вчителем.*

- Який настрій поезії?
- Чи всі слова зрозумілі?

б) *Бесіда.*

- Чи мріяли ви коли-небудь стати чарівником? Як по-іншому можна назвати чарівника? (Чаклун, чародійник, характерник).

- У народі вважалось, що найбільше характерників серед козаків. Отже, характерник тут - сміливий, сильний захисник, наділений надприродними здібностями, він ніби чаклун, чародійник.

- Для чого ліричний герой хоче стати характерником?

- Що це за предмети, чи доводилось про них читати і де? (Собака, сопілка, лицар, козак).

- Отже, це фольклорні, народнопісенні і казкові образи. Що спільного між цими образами і поезією?

- Прочитайте, що і кому дарує характерник. Запишіть у таблицю і з'ясуйте, чим ці подарунки є для кожного.

<i>Кому дарує</i>	<i>Подарунок</i>	<i>Символізує</i>
Дівчині	„лицаря на коні”	мрію
Жінці-вдові	„козаченька чорнобривого”	опору, підтримку
Дідові	„дзвінкого песика”	друга
Бабі-сироті	„Івасика – Телесика”	розраду в дітях

- Чому подарунки кожному різні? (Для кожного щастя своє).

- Для чого це робить характерник? (Хоче зробити щасливим кожного).

- Чи легко йому дарувати щастя людям? Чому? (Вони мають віру в краще життя, в самих себе).

- А чи може звичайна людина стати чарівником? Що для цього потрібно? (Любити життя, людей, бажати усім щастя).

- А чи могли б ви стати „хоч на менти лічені” чарівниками? Що б і кому подарували? Запишіть у таблицю.

- Представте свої роботи – подарунки.

- Чи легко вам було це робити? Чому?

- То яка тема вірша? *(Прагнення зробити життя кращим, людей - щасливішими).*

- Визначте головну думку вірша. Що стверджує автор? *(Людина у світ приходить для того, щоб творити добро. Тільки той по-справжньому щасливий, хто „любов’ю сяє”).*

в) Підготовка до виразного читання вірша.

- Перечитайте вірш мовчки. Чи змогли б ви його прочитати виразно?

г) Читання поезії в парах „ланцюжком”.

- Домовтеся, хто читатиме 1-2 рядки, а хто 3-4. Кожна пара читатиме по одній строфі „ланцюжком”.

г) Виразне читання поезії 2-3 учнями.

- Прослухайте, на що б ви порадили звернути увагу.

д) Складання характеристики головного героя. Складання сенкану.

Характерник

Щедрий, доброзичливий

Дарує, приносить, творить

Любить людей, дарує щастя

Добротворець.

- Чи легко бути добротворцем? Висловіть своє ставлення до ліричного героя?

- Чи багата поезія на художні засоби? *(Ні).* Так, тут немає ні оригінальних епітетів, ні складних метафор, ні чудернацьких порівнянь. Але авторові вдалося віднайти саме ті образи, що символізують для кожної людини важливі речі: лицар, Івасик – Телесик, козаченько.

- Перечитайте останню строфу. Кому вона адресована? Що хоче подарувати ліричний герой тим, „хто втратив віру”? *(Сопілку).*

- Чому? *(Сопілка – голос, що пробуджує почуття, це символ співочої душі українського народу. Щоб відродити душу, потрібна пісня. Бо душа – те головне, без чого немає щастя).*

- У мене є теж подарунок і я його хотіла б подарувати тим, хто втратив віру у щастя, у добро, у життя. *(Звучить пісня у виконанні учениці класу).*

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

- Чи справдилися ваші очікування щодо уроку?

1. Прийом „мікрофон”. Продовжіть речення: „Леонід Кисельов допоміг мені зрозуміти, що ...”.

2. Прийом „прес”. *(Я вважаю ... , тому що...).*

- Чи можемо ми назвати Леоніда Кисельова творцем добра, краси, любові?
  - Чи мали рацію його друзі, коли писали: „Він був щасливий, бо любив життя”?
  - А ви любите життя? Прочитайте вислів Д. Павличка на класному стенді, і нехай він буде дороговказом у вашому житті: „Хай кожна мить життя вам буде дорога”.
- 3. Домашнє завдання.*
Обов'язкове. Прочитати біографію, доповнити таблицю новими даними.
 Виразно читати поезію.
За бажанням. Твір-мініатюра „Якби я був чарівником, то подарував би ... (кому і що)”.

Урок української літератури в 7 класі

Тема. П. Мирний «Морозенко». Гуманістичний зміст, народні звичаї та традиції в оповіданні. Казкові образи . Уособлення.

Мета: через художній текст ознайомити дітей із реальною дійсністю того часу, розглянути образи твору, звернути увагу на народні звичаї та традиції; ознайомити з поняттям «уособлення»; показати трагізм долі матері та її сина; розвивати спостережливість, вміння формулювати й аргументувати власну думку, вміння уявляти образи художніх творів; виховувати щирість, співчутливе ставлення до знедолених людей, доброту, милосердя, повагу до слова; сприяти активізації пізнавальної діяльності та створенню ситуації успіху.

Міжпредметні зв'язки: українська мова: діалектизми, пряме і переносне значення слів; образотворче мистецтво: пейзаж, портрет, уособлення у створенні фантастичних образів; народознавство: народні звичаї і традиції; музика: «олюднення» предметів і явищ у музиці, персонажі творів П. Чайковського.

Обладнання: портрет П. Мирного, виставка ілюстрацій до творів, п'єса П. Чайковського «Зимовий ліс».

Тип уроку. Урок аналізу художнього твору (за Степанишином Б.І.).

Особистісно зорієнтований урок (за Фасолею А.М.).

Методи, прийоми та форми роботи: випереджувальне завдання, проблемні запитання, укладання словника, "Поетична хвилинка", гра "Інтерв'ю", ілюстрування, бесіда, інтерактивні прийоми "Мікрофон", "Я так думаю", фронтальне опитування, робота в парах та групах; акмеприйоми: "Почую кожного", "Навіювання", "Повір у себе", "Констатація успіху".

Хід уроку

I. Мотиваційний етап.

1.З'ясування емоційної готовності до уроку (обмін побажаннями).

2. Актуалізація суб'єктного досвіду.

"Поетична хвилинка": вірш Богдана Бора «Зорі».

- Яке враження справив на вас цей вірш?
- Яке відношення він має до сьогоднішнього уроку?

II. Цілевизначення та планування.

1. Оголошення теми уроку.

2. Очікувані результати.

Вдома ви читали оповідання, укладали словник, готували запитання до гри «Інтерв'ю». Сплануйте свою навчальну діяльність на сьогоднішній урок. Які завдання ви повинні реалізувати? Попрацюйте в парах і запишіть до зошитів, яких очікуваних результатів ви можете досягти під кінець уроку: *"Я зможу..."*

Я теж спланувала діяльність, вона майже співпадає з вашою (на дошці запис):

- познайомитися з реальною дійсністю того часу;
- звернути увагу на народні звичаї і традиції;
- розглянути образи твору;
- розширити знання з теорії літератури (уособлення);
- розвивати вміння формувати і аргументувати власну думку, уявляти образи творів;
- виховувати гуманістичні якості.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Вікторина «Укладання словника» (проводять 2-3 учні).

- Як називаються такі слова? (*Діалектизми*).
- З якою метою автор їх уживає? (*Щоб правдиво, яскраво, повно змалювати побут і умови життя, точніше відтворити особливості мови народу*).

- Яке питання найоригінальніше? Чому?

2. «Інтерв'ю» з автором та героями твору.

- Хто готовий виступити в ролі автора, критика, читачів, Пилипка та матері? Займіть відповідні місця (*на партах таблички-вказівники*).

а) Запитання до читачів:

- П. Мирний правдиво зображував дійсність. Як називаємо такого письменника? (*Письменник-реаліст*).
- Яка тема оповідання? (*Відображення життя бідної селянської родини, зокрема доля вбогого хлопчика Пилипка*).
- Які твори на цю тему вам уже відомі? (*М. Коцюбинського «Ялинка», А. Тесленка «Школярі», І. Франка «Грицева шкільна наука», поезії Т. Шевченка*).
- Чому ми називаємо твір оповіданням? (*Розповідь про життя 2-х персонажів; описується одна життєва подія; невелике за обсягом*).
- Оповідання прочитано. Мабуть, у вас є чимало запитань до автора?

б). Запитання до автора:

- Чому оповідання таке сумне?
- Чому ви написали саме про новорічний вечір?
- Чому ваш твір прозовий?
- Хіба не досить вам було однієї смерті?
- Яке ваше найзаповітніше бажання?

в) Запитання до Пилипка:

- Чому ти так допитувався у матері про Морозенка?
- Чому ти не послухався матері? Може, хотілося побешкетувати?

Автор часто задумувався над тим, чому життя зробило із жінки рабу-невільницю? Ще глибоко вразив його образ Катерини з однойменного твору Т.Шевченка, тому й героїню назвав Катрею. Недовгим і трагічним було її життя. Швидко згасла її зірка.

- Чи виникли запитання до Катрі?
- Чому повірили Пилипкові, адже знали його наміри, сердечність, чуйність?
- Який настрої був у вас, коли ви бігли шукати свого сина?

4.Бесіда.

- Чи цікавою була така форма роботи?
- Кому важко було виконувати свою роль? Чому?

- Що вам дала така форма роботи? (*Легше зрозуміти героїв і автора, виконувати певну роль*).

5. Прийом “мікрофон”.

- Чи зрозуміли ви зміст оповідання.
- Як жилося Катрі з Пилипком?
- Про що думала вона вночі під Новий рік?
- Чому Пилипко вирішив піти посипати?
- Як святкують новорічні свята у вашій родині?
- Які риси характеру Пилипка виявилися тоді, коли він вирішив піти посипати?
- А чи змогли б ви так поступити?
- Як ставився Пилипко до переживань своєї матері?
- Чого не врахував Пилипко, збираючись до хрещеного батька?

6. Робота в групах («ілюстрування»).

- Що в оповіданні реальне, а що фантастичне?
- Які сили протистоять щирому задумові хлопчика - принести радість?

1 група.

- Прочитайте, яким Пилипкові ввижався Морозенко.
- Чим він подібний до людей, а чим відрізняється від них?
- Опишіть Морозенка, використовуючи художні засоби (епітети, порівняння, гіперболи).

2 група.

- Прочитайте, яким Пилипкові ввижався зимовий ліс.
- Чим він подібний до людей, а чим відрізняється від них?
- Опишіть зимовий ліс, використовуючи художні засоби (епітети, порівняння, гіперболи).

3 група.

- Прочитайте, як автор описує віхало.
- Чим воно подібне до людей і чим відрізняється від них?
- Опишіть його, використовуючи художні засоби (епітети, порівняння, гіперболи).

4 група.

- Прочитайте, як автор описав сніжинки?
- Чим вони подібні до людей, а чим відрізняються від них?
- Опишіть їх, використовуючи художні засоби (епітети, порівняння).

5 група «Дослідники»

- Опрацюйте статтю підручника.
  - Який художній засіб називають уособленням?
  - З якою метою його потрібно використовувати?
  - Чи використовує П. Мирний уособлення в оповіданні? (*Живими зображує Морозенка, віхало, ліс, сніжинки*).
  - За допомогою яких художніх засобів це робить?
- Перевірка роботи в групах.

7. «Музична пауза».

- Прослухайте п'єсу П. Чайковського. Змалюйте картини, які постали у вашій уяві.
- Яку музику до оповідання написали б ви?

8. Гра «Скажи одним словом».

- Опис картин природи, різних природних явищ, краєвидів – це... (*пейзаж*).
- Внутрішній вигляд приміщення -... (*інтер'єр*).
- Зовнішній вигляд персонажа - ... (*портрет*).

9. Прийом “Я так думаю”.

- Чому оповідання названо «Морозенко», а не «Пилипко», адже хлопчик у центрі уваги? (*Причиною трагедії є Морозенко, бо він заморозив Пилипка*).
- Отже, Морозенко – головний винуватець лиха? (*Ні, винні ті, хто створив Катрі та Пилипку нестерпні умови життя. Злидні вигнали дитину з хати*).
- Чи актуальне оповідання сьогодні?

IV. Рефлексивно – оцінювальний етап.

1. Усна рефлексія роботи на уроці.

- Чи знайшли у творі те, що схвилювало вас, зацікавило?
- Чи задоволені ви результатом своєї роботи?
- Що вам найбільше вдалося?
- А що не вдалося? Чому?
- Оцініть свою діяльність, враховуючи, що поклали, готуючись до сьогоденного уроку, в “портфель досягнень”.

2. Оцінювання роботи учнів, мотивація оцінок.

Домашнє завдання.

Обов'язкове. Опрацювати статтю на с. 130-131.

Підготуватися до інсценізації діалогу в парах: Катря і Пилипко.

За бажанням. Скласти список порад Пилипкові або написати лист герою.

Урок української мови в 9 класі

Тема: Складнопідрядні речення з підрядними означальними

Мета: формувати вміння розрізняти складнопідрядні речення серед інших речень, визначати головну та підрядну частини, обґрунтовувати розділові знаки, правильно інтонувати і конструювати складнопідрядні означальні речення; розвивати образне мислення і мовлення, вміння реконструювати прості речення з дієприкметниковими зворотами на складнопідрядні означальні; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу сприяти розвитку естетичних смаків, пізнавальних інтересів, вихованню любові та поваги до мистецтва.

Обладнання: підручник, таблиця «Види СПР», дидактичний матеріал.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу (за Біляєвим О.М.)

Особистісно зорієнтований урок (за Фасолею А.М.).

Методи, прийоми та форми роботи: проблемний виклад знань, частково-пошуковий, дослідницький; інтерактивний («мікрофон»), фронтальне опитування, робота в парах та групах.

Акметехнології: "Констатація успіху", "Вибух емоцій", "Повір у себе", "Навіювання", "Міжпредметні зв'язки", "Інформаційна палітра", "Зв'язок поколінь".

Засоби навчання: текстові посібники (підручник і роздавальний матеріал), плоскісна навчальна таблиця та звукова (відеопрезентація "Моя країна – Україна").

Випереджувальні завдання: розповісти про види мистецтва, якими захоплюються учні; назвати рівненські мистецькі центри, українських митців.

Хід уроку

*Справжнього життя не буває без мистецтва
Евripід*

I. Організаційний момент.

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

- Діти, з яким настроєм ви сьогодні прийшли на урок? *(Відповіді учнів).*

Я теж трохи хвилююся, але й радію, адже кожне нове знайомство чи нова зустріч розкриває мені щось цікаве.

А сьогодні ми зустрічаємося з мистецтвом.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Ви любите мистецтво? Яке? Музичне, образотворче, театральне, поетичне, архітектурне, а може, фото- чи кіномистецтво?

Знаю, що багато хто з вас виражає свою самобутність у мистецтві. Воно стало необхідною і важливою складовою вашого життя. Яким видом мистецтва ви захоплюєтеся і яку роль воно відіграє у вашому житті? *(Розповіді учнів).*

- Я теж люблю мистецтво. У вашому віці навчалася в музичній школі по класу фортепіано. Умію грати на фортепіано, сопілці, акордеоні. Студенткою була учасницею фольклорного ансамблю сопілкарів та ансамблю бандуристок. Люблю писати вірші, співати, акторське мистецтво. Спитаєте, навіщо мені все

це? Мистецтво рятує від буденності, допомагає вивищитися над матеріальним і приземленим, збагачує духовно.

- Прочитайте еріграф уроку і запам'ятайте ці слова.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Робота з текстом.

- Прочитайте мовчки текст.
- Який заголовок відображав би тему?
- Визначте стиль і тип мовлення.
- Знайдіть СПР.

2. Цифровий диктант.

- Знайдіть СПР.
- Запишіть номери СПР.
- Проінтонуйте.
- Поставте запитання від головної частини до підрядної.
- Визначте їх види.

3. Виконайте тестові завдання до тексту (6 завдань).

IV. Цілевизначення та планування.

1. Повідомлення теми та мети уроку.

2. Ознайомлення з цілями уроку.

- Чого чекаєте від сьогоднішнього уроку?
- Я теж планувала нашу діяльність і хочу, щоб ви *знали*:
  - а) будову СПР означального,
  - б) засоби зв'язку між частинами,
  - в) правила розстановки розділових знаків;
- уміли*:
  - а) знаходити ці речення в тексті;
  - б) визначати головну і підрядну частину;
  - в) визначати засоби зв'язку між частинами;
  - г) конструювати такі речення самостійно;
  - д) використовувати доцільно у власних текстах;
  - е) любити мистецтво і прагнули долучатися до нього.

V. Сприйняття й засвоєння нового матеріалу.

1. Дослідження – аналіз.

- Прочитайте 1 та 2 речення. Що спільне в них?
- Чим відрізняються?
- У головній частині 2 речення є вказівне слово *такі*. Вилучіть його з тексту. Чи втратить структура зміст? (*Ні, отже, його можна вилучити з тексту*).

Висновок. СПР можуть мати вказівні слова (та, таке).

- Де стоїть підрядна частина по відношенню до головної?

- Прочитайте 5 речення. Де стоїть підрядна частина?

Висновок: підрядна частина може стояти після головної частини і всередині.

- Як з'єднується підрядна частина з головною?

3. Робота з підручником.

- Прочитайте теоретичний матеріал підручника, порівняйте висновки із нашими дослідженнями. Чи все ми дослідили?

4. Пояснювальний диктант.

- Прочитайте завдання вправи 109.
- Спишіть речення.
- Проінтонуйте, поясніть розділові знаки.
- Визначте граматичні основи. Поставте запитання від головної частини до підрядної.
- Накресліть схеми речень.
- Поясніть лексичне значення слова “ода”.

5. Вправа 110. Усно.

6. Мовний експеримент. Робота в парах.

Вправа 112.

- Прочитайте завдання вправи.
- Усно охарактеризуйте 1-ше речення. Чим воно ускладнене? (*Невідокремленою обставиною, вираженою дієприкметниковим зворотом*).
- Перебудуйте це речення у СПР означальне.
- Що для цього треба зробити? (*Ввести сполучне слово*).
- Прочитайте. Поставте запитання. Як з'єднані частини?

Висновок: СПР означальні можна замінити синонімічним простим, ускладненим дієприкметниковим зворотом. Яка їх роль?

7. Конструювання.

- Прочитайте друге речення. Поясніть, як розумієте його зміст?
- Перебудуйте його у синонімічне й запишіть.

8. “Цікава хвилинка” (повідомлення учнів).

I. Качуровський закликає: «Пройди усі шляхи, що має їх життя». Тож і я прошу: не будьте байдужі до мистецького життя.

- У місті є мистецька галерея «Зуза» (біля кінопалацу «Україна»). Там щомісяця художники проводять виставки своїх полотен.

Назвіть відомих українських художників.

- Ще є арт-кав'ярня «Сальвадор Далі» (у центрі, продуктового базару). Там теж художники проводять виставки своїх полотен та відбуваються цікаві зустрічі з майстрами пензля.

- Є і фотогалерея (у дворі за універмагом «Еко»), де постійно діють фотовиставки робіт.

Чи знаєте фотомитців Рівного? Розкажіть про них.

- У ПК «Текстильник» та драмтеатрі можна отримати задоволення від переглянутих спектаклів. До речі, акторами одного з них є наші вчителі-історики – Антонюк С.В. та Кравчук В.М. Назвіть відомих рівненських акторів.

- Органний зал та музична філармонія гостинно запрошують на концерти оперної та класичної музики. Яких українських співаків знаєте?

- У нашій школі є виставкова зала, де представлені роботи членів гуртків «Вироби з кераміки», «Набивання на тканині», гурток із образотворчого мистецтва.

- Коли ви останній раз відвідували мистецькі центри?

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

Робота в групах.

- Молодці, гарно працювали, тому дарую вам по квітці. Виберіть одну. Об'єднайтеся за кольором. Квіти незвичні, із завданнями, які потрібно виконати за 5 хв.

Завдання для 1 групи.

- Довести, що «справжнього життя не буває без мистецтва». Використати у своїй розповіді СПР означальні.

Завдання для 2 групи.

- Скласти жартівливу оду, присвячену вашому улюбленому співаку чи спортсмену, використовуючи СПР означальні.

Завдання для 3 групи.

- Скласти діалог (5-6 реплік) за ситуацією спілкування.

Ситуація: «Обмін враженнями під час перегляду виставки картин».

VII. Підсумок уроку.

1. Слово вчителя.

- Які висловлювання, записані на класних стендах, є співзвучними з епіграфом уроку, прочитайте їх разом.

2. Прийом «Мікрофон»

- Продовжте речення:

«Не вмів, а тепер умію...»

« Не знав, а тепер знаю...»

«Я зрозумів, що ...»

3. Заключне слово вчителя.

- Я впевнена, що справжнього життя не буває без мистецтва. І якщо ви захочете втекти від сірої буденності, вивищитися над матеріальним і приземленим, збагатитися духовно - долучайтесь до мистецтва, вчіться розуміти його і цінувати, живіть за законами краси.

4. Перегляд відеопрезентації «Моя країна – Україна».

VIII. Домашнє завдання.

Обов'язкове.

- Виконати письмово вправу 11.

За бажанням.

- Написати твір-мініатюру за епіграфом уроку, використовуючи СП означальні речення.

- Відвідати у вихідні дні один із мистецьких закладів міста та поділитися враженнями від побаченого.

Урок української літератури в 6 класі

Тема. В. Близнець. "Звук павутинки".
Образ допитливого і здібного хлопчика Ляньки, його мрії і фантазії.
Складання плану характеристики Ляньки (письмово).

Мета: вчити учнів складати план характеристики образу, описувати за цим планом персонажа твору; удосконалювати культуру зв'язного мовлення; розвивати творче мислення учнів, їх уяву, фантазію, вміння спостерігати за героєм твору, робити відповідні висновки; формувати світогляд школярів, прагнення самовдосконалюватися; виховувати на прикладі головного персонажа твору любов до рідного краю, бажання пізнати таємниці довкілля, сприяти створенню ситуації успіху.

Обладнання: текст твору, ілюстрації до повісті.

Тип уроку. Урок аналізу художнього твору (за Степанишиним Б.І.).

Особистісно зорієнтований урок (за Фасолею А.М.).

Методи, прийоми роботи: бесіда, словесне малювання, переказування, виразне читання, "Я так думаю", гра "Інтерв'ю з героєм".

Акметкхнології: "Почую кожного", "Повір у себе", "Навіювання", "Вибух емоцій", "Зв'язок поколінь".

Випереджувальні завдання: презентація проектів "Моє дитинство", підготовка до рольової гри "Зустріч із Льонькою", інсценізація уривків повісті.

Епіграф: "Усі дорослі спочатку були дітьми, тільки мало хто з них про це пам'ятає" (Антуан де Сент-Екзюпері).

Хід уроку

I. Мотиваційний етап.

1.Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Звучить вірш.

- Що ви уявляли, слухаючи його?
- Вірш називається "Дитинство". Які асоціації викликає це слово?

2.Актуалізація суб'єктного досвіду.

- Намалуйте своє дитинство пензлем, словом, музикою...(*презентація проектів "Моє дитинство"*).

- Я теж часто згадую ці найщасливіші роки. Для мене дитинство— це батьківська хата, обсіяна майорами і чорнобривцями; великий садок, випечений руками батька; запашні мамині пиріжки (смачніших не їла й до сьогодні!), і жар-птиця, яка перенесла моє дитинство в інший життєвий вимір.

- Чому ж ці роки вважають найщасливішими? (*Це дивовижний, фантастичний, чаруючий світ*).

- В. Сухомлинський сказав, що "дитинство – це щоденне відкриття світу. Потрібно, щоб це відкриття стало, перш за все, пізнанням людини і Всесвіту."

- Тож пізнавайте світ, і життя ваше наповниться новими барвами, красою, відкриттями.

II. Цілевизначення та планування.

- Ви гарно змалювали дитинство, створене вашою фантазією та уявою. А сьогодні ми пізнаємо світ, у якому живе головний персонаж повісті – Льонька, будемо складати план характеристики і за ним описувати Льоньку.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Складання плану характеристики образу Льоньки. Характеристика за планом.

1. Льонька - головний персонаж повісті. *(Словесне малювання).*

- Які враження виникли у вас після першого знайомства з Льонькою?
- Яке місце він займає в повісті?
- *Висновок.* Як назвемо перший пункт плану?

2. Портрет хлопця.

- Опишіть його зовнішність. *(Маленький сільський хлопчик, якому 9 – 10 років. Живе з мамою на безлюдному кутку . Він рухливий, швидкий, то мамі допомагає, то біжить на річку. Багато часу проводить на лоні природи, тому шкіра його добре засмагла на сонці.)*

- *Висновок.* Про що скажемо у другому пункті плану?
- Якій красі ви надаєте перевагу: зовнішній чи внутрішній?
- Чому у повісті так мало сказано про зовнішність хлопця?
- Якою красою він наділений?
- Лессінг сказав: “ Краса душі надає принадності будь – якому тілу.”

Ви поділяєте цю думку?

3.Риси характеру Ленда.

- Отже, людина цінується перш за все за вчинки, за те, яка в неї душа.
- Якими ж рисами характеру автор наділив Льоньку? Запишіть: “Риси характеру” *(доброта і щирість);*

Вірш про маму.

- Як ви зрозуміли ці рядки? Хто для вас мама? Як ви ставитеся до неї?
- Як хлопець ставиться до матері? Які риси при цьому виявляє?
- *Висновок.* Запишіть це в зошити *(здатність до фантазії і творчого мислення).*

- Чи любите ви мріяти і фантазувати? Що це вам дає? Що допомагає вам поринути у світ фантазії та мрій?

- Яке кіно ви дивитесь? А яке кіно любить Льонька? *(Переказування уривка).*

- Як часто ви робите якісь відкриття? Що було останнім вашим відкриттям?

- А що відкрив для себе Льонька, сидячи на призьбі? *(Переказування уривка).*

- Ким або чим лякали вас у дитинстві? А ким мама лякала сина? *(Переказування уривка).*

- На що перетворюється в уяві хлопця краплина води? (*Переказування або читання уривка*).

- Що це? (*Показую малюнок із вишневими пушинками*). Опишіть їх.

- *Висновок*. Ви навели переконливі докази, що Льонька має багату уяву й фантазію. Доберіть заголовок до наступного пункту плану.

- Альфред Адлер зауважив, що "фантазія - це ще одна творча здібність людини." А як вважаєте ви?

Спостережливість і обізнаність.

- Звідки ви отримуєте знання про довкілля? А звідки Льонька? Чи можна вважати хлопця допитливим, спостережливим?

- Як довів хлопець Адаму свою обізнаність про мешканців річки: черепашок, жуків - плавунців, жаб... павуків), прочитайте.

- Чому ці, на перший погляд нічим не привітні, істоти зацікавили Льоньку? Нам, людям, теж є чого у них повчитися. Чому?

- А чи можете назвати себе спостережливими й обізнаними?

- *Висновок*. Які риси характеру впишемо у наступний пункт плану?

- Джордж Літтон наголошував на тому, що "Для справжнього спостерігача все важливе. В дрібницях проявляється характер." Чи так це?

Уміння цінувати друзів.

- Про що мріяв хлопчик, чого найбільше хотів? Чи здійснилася його мрія? З ким він дружив, на які дві групи можна поділити друзів? Пригадайте, що вони символізують?

- Що йому давала ця дружба? (*Дружба з Адамом змусила задуматися над проблемами буття людини. Адам - мудра, розумна, талановита людина, оптиміст, вчить Льоньку долати труднощі: "Йду на дно, але сам гребуть." Ніна приносить тільки радість, вона виховує Льоньку*).

- Чи дорожив він цією друбною?

- А ви дорожите своєю друбною? Як і чим перевіряється справжня дружба?

- Які прислів'я й приказки знаєте про друбною?

- Тож як треба ставитися до друзів?

- *Висновок*. Запишіть це у пункті плану.

- Піфагор застерігав: "Вибери собі друга і цілуй його: ти не можеш бути щасливим сам." Погоджуетесь з думкою?

Поважність до матері, Адама й Ніни.

- Як відбулася зустріч Льоньки з Ніною? (*Сценка*)

- Чи погоджуєтесь ви із думкою Ніни? Для чого людина приходить у світ? Який слід повинна залишити по собі? Чому ж на світі так багато зла?

- А ви задумувалися коли - небудь над сенсом життя? Коли виникають такі думки?

- Як ставиться Ленд до матері, Адама, Ніни, адже ж вони навчають його жити?

- *Висновок*. Запишіть самостійно.

4. Вплив інших персонажів на формування світогляду Льоньки.

- За що ще вдячний Льонька їм? *(Навчили пізнавати світ, любити його; розуміти, що тільки добра людина спроможна захистити красу навколишнього світу; робить висновок, що тільки з доброї людини виростає щось добре. Тобто, вони впливають на формування його світогляду).*

- *Висновок. Сформулюймо пункт плану.*

5. Значення образу.

- Послухайте голос скрипки. *(Звучить скрипка, грає учениця).*

- Що ви почули? *(Звук павутинки) .*

- Чи кожен може почути його? *(Тільки добра і чуйна людина, така, як Льонька.)*

- Що символізує звук павутинки? *(Образ землі і душі: душа бринить, як павутинка...; дитинства світ тонкий, як павутинка...)*

- Якщо ви чуєте неповторний звук павутинки зараз, у дитинстві, то чи будете чути потім?

- А яким буде Льонька в дорослому житті ? *(Буде чути звук павутинки).*

6. Прийом “ Я так думаю...”

- Чи сподобався вам ваш ровесник? Чим саме? Що вас із ним єднає? А чим ви відрізняєтеся від нього?

- Чого навчав він вас?

- Які риси ви хотіли б перейняти від нього? *(Отже, він справив на вас велике враження.)*

- *Висновок. Запишіть останній пункт плану.*

IV. Рефлексивно – оцінювальний етап.

1. Усна рефлексія.

- А якби зустріли його, про що б запитали? Хочете, щоб зустріч відбулася? Навіть якщо це зустріч – гра? *(Гра ” Інтерв’ю з героєм”).*

- Який життєво важливий урок для себе ви винесли після сьогоднішньої зустрічі?

- Прочитайте епіграфи, поясніть їх.

- Природа, рідна земля, батьківська хата назавжди залишаються в пам’яті людини. Поважайте людей, цінують красу і довкілля, захищайте їх від кривдників... Хай якнайдовше у вашому серці, у душі бринить і не обривається звук павутинки... Хай кожна мить життя вам буде дорога.

2. Самооцінка діяльності на уроці.

- Зобразіть свою діяльність на уроці на шкалі оцінювання.

- А я оцінюю вашу діяльність так. *(Виставлення та аргументування оцінок).*

V. Домашнє завдання.

Обов'язкове. Усно характеризувати образ Льоньки за планом.

За бажанням. Написати лист Льоньці..

Обов'язкове. Із розділу “Адам” виписати 5 рис Адама, підтвердити цитатою.

За бажанням. Підготуватися до інтерв'ю з Адамом.

Урок української мови у 8 класі

Тема. Відокремлені обставини

Мета: актуалізувати опорні знання учнів про дієприкметникові звороти та розділові знаки при них; розширити знання школярів про відокремленні обставини; удосконалювати вміння правильно будувати речення з відокремленими обставинами, попередити можливі помилки в побудові таких речень; формувати пунктуаційну грамотність; розвивати пізнавальний інтерес, увагу, пам'ять, логічне мислення, мовлення; сприяти вихованню культури мовлення; на основі мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу формувати прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, сприяти створенню ситуації успіху.

Тип уроку. Урок формування вмінь і навичок (за Пентилюк М.І.).

Особистісно зорієнтований урок (за Фасолею А.М.).

Методи і прийоми: слово вчителя, бесіда, робота з підручником, лінгвістичне спостереження, редагування, „мікрофон”.

Акметехнології: “міжпредметні зв’язки”, “інформаційна палітра”, “зв’язок поколінь”, “навіювання”, “вибух емоцій”, “констатація успіху”, “повір у себе”.

Обладнання: дидактичний матеріал, відеопрезентація (альбом „Чарівний світ Катерини Білокур”).

Хід уроку

I. Мотиваційний момент.

1.3’ясування емоційної готовності до уроку.

Послухайте розповідь. Визначте її основну думку.

- Батьку, я втомилася долати труднощі та розв’язувати проблеми, я весь час пливу проти течії. Я виснажена, у мене більше немає сил. Що мені робити?

Батько ж, замість відповіді, поставив на вогонь три каструлі з водою. В одну вкинув моркву, в другу поклав яйце, а в третю насипав кави. Через деякий час він вийняв із води моркву, яйце та налив кави.

- Що змінилося?

- Яйце й морква зварилися, а зерна кави розчинилися у воді,- відповіла дитина.

- Ні, доню моя, це лише на перший погляд так... Подивися - тверда морква в окропі стала м’якою та вразливою. Рідке яйце стало твердим. Зовні вони не змінилися, а лише змінили свою структуру під впливом однаково сприятливих умов. Так і люди: сильні зовні можуть розклеїтися і стати слабкими, тоді коли крихтіні й ніжні - лише тверднуть і міцніють.

- А кава?

- Це найцікавіше. Зерна кави повністю розчинилися в новому оточенні та змінили його - перетворили на чудовий ароматний напій. Яка ж основна думка тексту?

Так і в житті: є особливі люди, які не змінюються під впливом обставин, - вони змінюють обставини й перетворюють їх на щось нове та прекрасне.

Бажаю вам, шановні учні, щоб ніколи не підлаштовувалися під обставини, а перетворювали їх на щось нове та прекрасне. Вірте у силу своїх можливостей, які, воістину, творять чудеса.

2.Актуалізація опорних знань.

1. Взаємоперевірка. Робота в парах.

Чи вистачило вам сили вивчити правила про відокремлені означення та прикладки? Працюючи в парах, пригадайте вивчене про відокремлені члени речення. За яких умов відокремлюються означення та прикладки?

2. Тест-контроль.

II. Цілевизначення та планування.

- Дійсно, життя дає силу-силенну прикладів, коли людина, зазнавши втоми, розчарувань, болю, втрат, живучи на межі сил, хоче зупинитися й крикнути: "Більше не можу!"

Кому відомо, де насправді межа людських можливостей? Саме сьогодні ми намагатимемося розгадати цю складну життєву загадку. Тому й урок буде не простий, а урок-загадка, розгадувати яку будемо впродовж уроку, вивчаючи тему „Відокремлені обставини”.

Учні записують у зошити тему.

3. Чого хочете навчитися на уроці? Сформулюйте власні цілі.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. **Лінгвістичне спостереження.**

4. Прочитайте речення, записані на дошці і порівняйте. Що спільне? (Речення прості, ускладнені.)

5. Чим вони відрізняються?

6. Знайдіть однорідні члени речення. Якою частиною мови вони виражені?

7. А якою частиною мови стали у другому реченні? (Дієприслівником)

8. Що таке дієприслівник? Що ви про нього пам'ятаєте з попереднього класу? (Це особлива незмінна форма дієслова, яка називає додаткову дію або стан, що супроводжує головну, виражену присудком).

9. Чи вплинула зміна порядку слів на їх зміст? А що змінилося?

10. Зробіть висновок: яка роль слів, які виділяються в усному мовленні паузами, а на письмі комами?

11. Дотримуючись пауз та інтонації, прочитайте їх відповідно до розділових знаків.

12. Прочитайте матеріал підручника, розмежуйте його так: відоме та невідоме.

Джеймс Пуллен із 15 років перебував у пансіонаті для розумово відсталих, але весь час мріяв стати конструктором. Маючи величезне бажання та приклавши максимум зусиль, згодом він став видатним конструктором суден та дуже складних охоронно-сторожових систем.

(Джеймс Пуллен, з 15 років перебуваючи в пансіонаті для розумово відсталих дітей, весь час мріяв стати конструктором.)

2. Лінгвістичне спостереження з елементами аналізу.

13. А вам відоме чи є новим таке прислів'я: „На людей дивлячись, і себе бачиш”. Прочитайте інші у вправі 364, правильно їх інтонуючи, поясніть уживання розділових знаків. Як впливає місце дієприслівникового звороту в реченні на виділення його на письмі. Чи є дієприслівниковий зворот відокремленою обставиною?

14. Як ви розумієте четверте прислів'я? Дійсно, правду каже народна мудрість: ”Мало хотіти, треба діяти”. Тож і нам, щоб досягти поставлених цілей, треба працювати.

3. Пояснювальний диктант.

15. Прочитайте текст, визначте відокремлені обставини. Поясніть спосіб їхнього вираження. Чи відокремлюється обставина в останньому реченні. Чому? (*Виражена іменником із прийменником "завдяки". А виділяється тоді, коли тісно пов'язана за змістом із основною частиною речення*).

Виступаючи на арені цирку, російський атлет Михайло Кучкін ламав до шести підков. У кінці вистави під бравурну музику, напружуючи біцепси, він ламав дві підкови, складені разом. Завдяки зусиллям і наполегливій праці він став „королем підков”.

16. Доберіть синоніми до слів „бравурна” та „біцепси”. Про яких людей каже Андре Моруа: ”Той, у кого вистачає сили і терпіння, може змінити своє майбутнє”. А у вас вистачить сили і терпіння, щоб змінити своє майбутнє? А щоб виконати самостійно вправу?

4. Самостійна робота.

17. За які заслуги людина може бути удостоєна титулу ”водій десятиріччя”? Довідайтесь про це із наступного тексту. Перепишіть речення, визначте відокремлені обставини та поставте розділові знаки.

Сорокап'ятирічний Ганс Анцелігер завоював титул ”водій десятиріччя”. Він проїхав на своїй вантажівці 500 тисяч миль без аварій, керуючи при цьому лише ногами. Рук він позбувся під час пожежі. Довго і вперто тренуючись, він знову навчився водити машину. Правою ногою керуючи та переключаючи передачі, він лівою натискав на педаль.

Правду казав Сенека: ”Ніхто не стає відомою людиною випадково”.

5. Лінгвістичне спостереження.

18. Прочитайте речення, зверніть увагу на побудову. Знайдіть граматичну основу. Яку дію виконує присудок? А яка роль відокремленої обставини? (*Має відтінок важливого додаткового повідомлення*). Зробіть висновок, яку будову має речення, ускладнене відокремленою обставиною.

Під час побудови речень із відокремленими обставинами необхідно стежити за тим, щоб основна дія, виражена присудком, і другорядна, виражена дієприслівниковим зворотом, виконувалася одним і тим же суб'єктом, вираженням підметом. Якщо речення не відповідає даним вимогам, то це є граматичною помилкою.

Полька Емма Златковська вигантувала найскладніший візерунок площею 1 м², витрачаючи на це лише півтори години. (Її руки з голкою літають так швидко, що у самовидців замакітрюється голова).

19. Поясніть лексичне значення слова *вигантувала* та доберіть до нього синонім.

20. Поясніть фразеологізм *замакітрюється голова*.

Дійсно, талановита людина Емма Златковська.

6. Робота в парах. Творче редагування.

21. Григорій Тютюнник сказав: *''Талант – крапля здібностей і море праці''*. І ми, якщо докладемо трішки праці, навчимося правильно будувати речення, ускладнені відокремленою обставиною.

Прочитайте. Знайдіть речення, ускладнене відокремленою обставиною. Чи правильно воно побудоване? Відредагуйте. Запишіть відредаговані речення.

а) Рівненський фотохудожник Сергій Майструк - інвалід, прикутий до візка. Але це не заважає йому займатися улюбленою справою. Фотографуючи навколишній світ із вікна, ним створено багато робіт. Визнані вони не лише в Україні, а й у Європі.

б) Розглядаючи на виставці роботи, мою увагу привернула найкраща.

в) У минулому вчитель нашої школи, Наталія Колесова стала чемпіонкою світу з бальних танців. Не маючи змоги вільно пересуватися, нею досягнуто небачених вершин. Її талантом захоплюється весь світ.

22. Чому ставимо тире?

23. Чим ускладнене перше речення?

24. Знайдіть речення зі стилістичними помилками.

25. Як кажуть, „Талановита людина – талановита у всьому”. І це сказано про Наталію Колесову, колишню вчительку нашої школи. Перегляньте відеосюжет і скажіть, чи легко їй було стати відомою не лише в Україні, а й у Європі. Вона займається не тільки бальними танцями, а й вирішує важливі громадсько-суспільні проблеми інвалідів.

7. Проблемно-пошукова робота в парах.

26. Вона до мети іде не зупиняючись. Тож і ми, щоб досягти поставлених цілей, не повинні зупинятися. Пригадайте, як пишеться НЕ з дієсловами?

Так само пишеться і НЕ з дієприслівниками. Побудуйте порівняльну таблицю, наведіть приклади.

27. У якому випадку обставини не відокремлюються? Проведіть спостереження.

До мети крокуй не/зупиняючись.

Не/дай думкам заснути навчаючись.

Від тих, хто в тебе не вірить, тікай не/озираючись.

Нічого не/досягнеш, коли будеш сидіти склавши руки.

Щоб досягти успіху, треба працювати не/покладаючи рук.

8. Складання діалогів.

28. „Безділля гробить найобдарованіший талант”,- сказав Мішель де Монтень. Отак працювала не покладаючи рук і К. Білокур, залишивши нам свою прекрасну і багату творчу спадщину. Завдяки своєму талантові та дивовижній наполегливості сягнула вершин успіху й прославила українське мистецтво на весь світ.

Перегляньте презентацію художніх полотен К.Білокур, поділіться враженнями й складіть діалог, використовуючи відокремлені обставини.

IV. Рефлексивно – оцінювальний етап.

1. „Мікрофон - 1”.

29. Хто відгадав загадку, де ж насправді межа людських можливостей?

Наука фізіологія, досліджуючи феноменальні здібності, розглядає людину як вельми складне явище природи. Найновіші дослідження показали, що людський мозок функціонує протягом життя, використовуючи лише 3-4% своїх можливостей. Зважаючи на думку вчених, прояви феноменальних здібностей в окремих випадках, швидше за все, нагадування природи про величезні внутрішні ресурси кожного з нас. Задумайтеся над цією інформацією.

2. „Мікрофон - 2”. Продовжіть подані речення.

30. На сьогоднішньому уроці я дізнався... навчився... зрозумів...

31. Не вмів, а тепер умію...

32. Не знав, а тепер знаю...

33. На уроці мені було цікаво (нецікаво), тому що...

34. Ви справилися з поставленими завданнями, свої знання зуміли застосувати на практиці. Але найголовніше те, що ви розгадали важливу життєву загадку. Хочу побажати, щоб ви вірили у свої можливості, бо, як переконалися, немає їм меж.

3. Домашнє завдання.

Обов'язкове. Скласти лінгвістичне повідомлення за матеріалом підручника на ст.213. Виконати письмово вправу 376.

За бажанням. Написати твір - роздум на тему: „Чи існує межа моїх можливостей”, використовуючи речення, ускладнені відокремленими і невідокремленими обставинами.

Додатки

Вимоги до акмеологічного уроку

Вимоги до акмеологічного уроку стосуються таких взаємопов'язаних між собою його компонентів, як цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-дієвий, контрольно-регулювальний, оцінювально-результативний.

Цільовий

1. Освітня, виховна і розвивальна триєдина мета покликана формувати цілісний процес едукації (вирощування, культивування – О. Вишневський), який активізує виникнення у психічній сфері підростаючої людини новоутворень – відомих в акмеології інтегративних вузлів, пов'язаних із віковими етапами глобальної зрілості учня і поєднаних із такими її аспектами, як анатомо-фізіологічний, психічний, дидактичний, соціальний.

2. Необхідно планувати цілісний процес едукації таким чином, щоб якомога повніше використати можливості уроку для реалізації «стратегії акмеологічної діяльності, спрямованої на розкриття вихованцем внутрішніх потенційних можливостей».

3. Необхідно використовувати можливості уроку для формування рис особистісної зрілості учнів згідно з концепцією академіка Реана О.А.

4. Необхідно сприймати вимоги навчальних програм не як відірвану від загального образу світу і внутрішнього світу учня даність, а як необхідний «фресковий» фрагмент загального образу світу, який формується в уяві учня на основі нових пізнавальних гіпотез, поява яких зумовлюється вивченням на уроці матеріалом.

Стимулюючо – мотиваційний

1. Необхідно використовувати можливості зв'язку змістової основи навчального матеріалу з внутрішньоінтенційною спрямованістю вихованців.

2. Необхідно створювати умови для формування засобами навчальної теми доцільних життєорганізуючих імпресингів.

3. Необхідно перед початком вивчення нового матеріалу формувати сугестивну установку на розкриття відомого у сугестології резервного комплексу учня за рахунок сугестивно-десугестивного процесу, який постійно на другому плані супроводжує навчально-виховний процес.

Змістовий

1. Необхідно виявляти вміння будувати зміст навчального матеріалу на основі принципів золотого перетину та комплементарності (доповнення до завершеної цілісності).

2. Необхідно реалізовувати життєорганізуючі можливості змістового компоненту уроку. З цією метою використовувати цікаві фрагменти біографії вчених, митців, винахідників, афоризми, які належать їм, пам'ятаючи, що біографії таких людей подібні на арсенал, у якому зберігається зброя, якою були виграні вирішальні битви життя.

3. З метою зв'язку навчального матеріалу із загальним образом світу в тих випадках, де це можливо, доцільно вивчати об'єкти у тримірній площині: а) компонентно-структурного аналізу, б) функціонального, в) генетично-прогностичного.

4. Під час використання тримірної площини навчання необхідно передбачити встановлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків фрагменту пізнання із загальною картиною світу. Результатом такого встановлення має бути знаходження місця цього фрагменту в загальній картині світу, філософсько-естетичне мислення цих зв'язків та відношення їх до життєорганізуючої сфери підростаючої людини, формування її духовності. Пам'ятати варто при цьому твердження академіка Гончаренка С.І. стосовно того, що духовність – це вміння людини розібратися в цьому світі і знайти своє місце в ньому.

5. Необхідно передбачати реалізацію у ході уроку не лише таких традиційних компонентів змісту освіти, як знання, уміння та навички, а й таких нетрадиційних, як досвід творчої діяльності (процедури творчої діяльності І.Я. Лернера, напрацьованих у креативній акмеології методик, стратегій і тактик творчої діяльності), досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу. Варто пам'ятати при цьому, що якраз нетрадиційні компоненти, які часто випадають із контрольної-регулюючої та оцінювально-результативної блоків, найважливіші в акмеологічному плані як для самої особистості, так і для суспільства в цілому.

6. Відібраний у кінцевому підсумку навчальний зміст уроку вчителю необхідно порівняти зі «стратегією акмеологічної діяльності, спрямованої на розкриття вихованцем внутрішніх потенційних можливостей». У випадку необхідності, відкоригувати змістову структуру згідно вимог цієї стратегії.

Операційно-дієвий

1. Під час розробки змісту уроку треба пам'ятати, що, згідно досліджень психологів, логіка дитячого сприйняття має такий вигляд : первинний синтез – аналіз – вторинний синтез. Зважаючи на це, навчальний матеріал бажано розробляти в глобальних темах та підтемах. Це дозволяє на уроках створити узагальнений образ великої теми, а на уроках підтем або етюдної розробки глобальної теми розширювати цей образ поряд із формуванням образів нижчого порядку. Окрім цього, такий підхід забезпечує введення вихованців у зону індивідуальної творчості, якій належить значне місце в стратегії акмеологічної діяльності.

2. Під час вибору методів та прийомів необхідно керуватися природою дитячого сприйняття, пам'ятаючи, що вона найкраще виявляє себе тоді, коли зовнішні впливи торкаються «живої інтенції» учня. Необхідно виявляти цю природу і спиратися на неї під час здійснення таких актуальних операцій, як сприйняття нового навчального матеріалу, осмислення його, узагальнення, систематизації, закріплення, застосування на практиці.

3. Використовуючи методи, що поєднують педагогічно доцільні впливи вчителя не тільки на свідому, а й на напівсвідому сферу учня, треба пам'ятати, що через останню проходить значно більша частина інформації.

Контрольно-регулюючий

Потребує під час проведення акмеологічного уроку з боку вчителя постійної уваги не лише до його життєорганізуючих основ, а й до характеру самого навчального процесу. Опорною основою для контрольно-регулюючої функції педагога слугує синергетична методологія, згідно з якою кожний результат конкретної педагогічної дії потребує загального аналізу. Коли такий результат приходить у суттєву суперечність із метою дії, то це означає, що ця дія як будівна сила вийшла за свою межу і перетворилася на руйнівну, а це вже потребує відповідного коригування не лише самого процесу педагогічної діяльності, а й тієї мети, яка визначає цей процес.

Оцінювально-результативний

Вимагає від учителя визначення не лише рівня засвоєння знань, умінь і навичок, а й рівня засвоєння досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу, які в поєднанні із традиційними компонентами змісту освіти складають своєрідний акмеологічно організуючий інтегративний вузол. Такі вузли покликані розширювати в учня зону акмеологічної самореалізації.

Акмеологічний аналіз уроку

Критерії оцінювання	Діяльність учителя	Результат (діяльність учня)
Учитель вміє створювати акмеологічне середовище і установку діяльності учнів на досягнення успіху.		
Учитель вміє ставити мету, орієнтуючи кожного учня на успіх		
Ефективно задає відкриті запитання.		
Заохочує проблемні питання зі сторони дітей.		
Забезпечує активну участь дітей у навчальному процесі.		
Використовує педагогічні технології акмеологічної взаємодії для мотивації досягнення успіху: - в оволодінні знаннями; - у набутті учнями соціального досвіду взаємодії; - у формуванні в учнів світосприйняття з позиції моральних загальнолюдських цінностей.		
Стимулює активність із метою розкриття творчого потенціалу особистості учня й розвитку креативності.		
Створює умови для розвитку в учнів здатності проводити рефлексію (самоаналіз, самооцінка, варіативність).		
Володіє педагогічними прийомами .		
Враховує індивідуальну своєрідність особистості учня.		
Враховує акмеологічні аспекти класу (темп уроку, психосоматичні особливості дітей).		
Вміє оцінювати учнів з установкою на «успіх».		
Усього		

Предмет _____

Клас _____

Учитель _____

Шкала оцінювання:

«1» - «досягнуто»

«0,5» - «досягнуто частково»

«0» - «не досягнуто»

Схема аналізу акмеологічного уроку

1. Визначити, наскільки мета та завдання уроку відповідають його об'єктивним можливостям збудження процесу акмеологічної самореалізації учнів:

- чи зумів учитель відшукати місце свого уроку в „стратегії акмеологічної діяльності, спрямованої на розкриття вихованцями внутрішніх можливостей”;
- чи передбачив використання можливостей учня для формування рис глобальної зрілості та особистісної зрілості згідно концепції академіка

О. А. Реана?

2. Виявити характер стимулюючо-мотиваційної діяльності вчителя:

- які установки перед початком вивчення нового матеріалу формує він: психологічні (за Д. М. Узнадзе) чи сугестивні (за Б. К. Лазановим);
- чи робить спроби започаткувати сугестивно-десугестивний процес із метою розкриття резервного комплексу учнів або окремого учня;
- чи нав'язує учневі, як складноорганізованій нестабільній макросистемі, шляхи його розвитку, чи виводить їх із його внутрішньоінтенційної спрямованості.

3. Дослідити вміння вчителя реалізовувати змістовий компонент уроку:

- чи вміє вчитель побудувати зміст навчального матеріалу таким чином, щоб, образно кажучи словами Ромена Роллана, творити картини схвильованого моря, а не вимальовувати кожную хвилю в ньому;
- наскільки вдало використовує вчитель зміст уроку для творення акмеологічно спрямованих життєорганізуючих імпресингів;
- чи розглядає вчитель із метою цілісності сприйняття (там, де є можливість і доцільність) виучувані об'єкти у тримірній площі: а) компонентно-структурного аналізу, б) функціонального, в) генетично – прогностичного;
- чи працює над розширенням в уяві учня образу світу за рахунок встановлення як внутрішньосистемних зв'язків виучуваного фрагмента реальності, так і зовнішньосистемних, тобто тих, які з'єднують цей фрагмент із загальним образом світу;
- чи реалізує в процесі навчання такі компоненти змісту освіти, як досвід творчої діяльності та досвід емоційно-чуттєвого ставлення до світу?

4. Визначити акмеологічну майстерність учителя, його здатність реалізувати операційно-дієвий компонент уроку:

- чи спирається вчитель на відкриту психологами природу дитячого сприйняття в такій лінійній організації: первинний синтез – аналіз – вторинний синтез;

- чи виявляє здатність розробляти навчальний матеріал у глобальних темах та підтемах;

- чи використовує з акмеологічною метою педагогічно доцільні впливи на підсвідому сферу вихованця.

5. Оцінити характер контрольно-регулювальної діяльності вчителя на уроці:

- чи здатний учитель до використання синергетичної методології під час проведення уроку;

- наскільки його «арсенал» навчальних методів та принципів дозволяє здійснювати дидактичну імпровізацію тоді, коли педагогічна дія починає виходити за свою межу.

6. Виявити особливості оцінювально-результативного компоненту уроку:

- що оцінює вчитель: «голі» знання, вміння та навички чи акмеологічно організуючий підростаючу людину інтегративний вузол, до складу якого входить п'ять компонентів змісту освіти;

- чи допомагають підростаючій людині здобуті на уроці знання в її стратегічній акмеологічній життєорганізації.

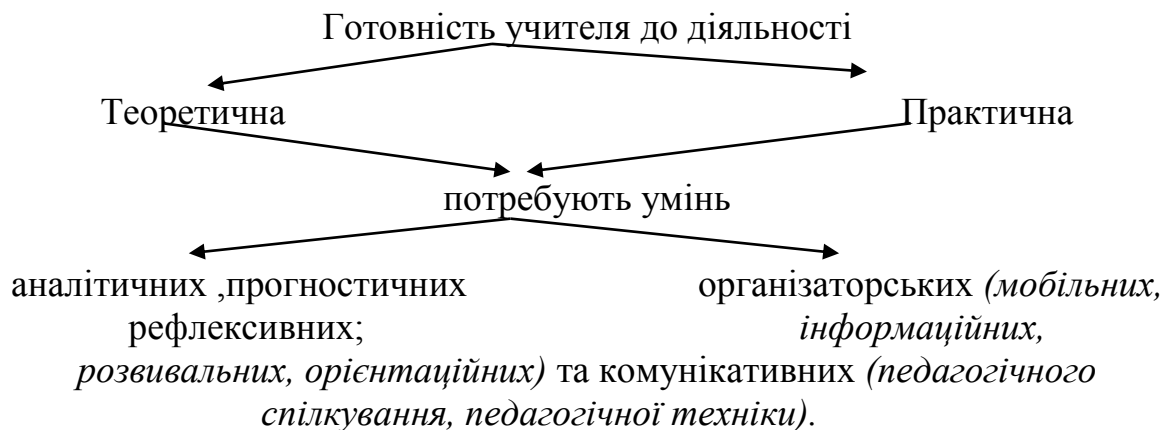
Акмеологічна модель сучасного педагога (за Г. С. Даниловою)

I – компетентність (психолого-педагогічні й соціальні знання, теоретико-практичні й методичні знання, педагогічні вміння, педагогічні здібності);

II – особистісна орієнтація (самореалізація в контексті акмеологічної моделі “Я - концепція” в динаміці від “Я - реальний” до “Я – перспективний”);

III – морально-духовна культура (моральна свідомість, моральна діяльність, моральні стосунки).

I – КОМПЕТЕНТНІСТЬ

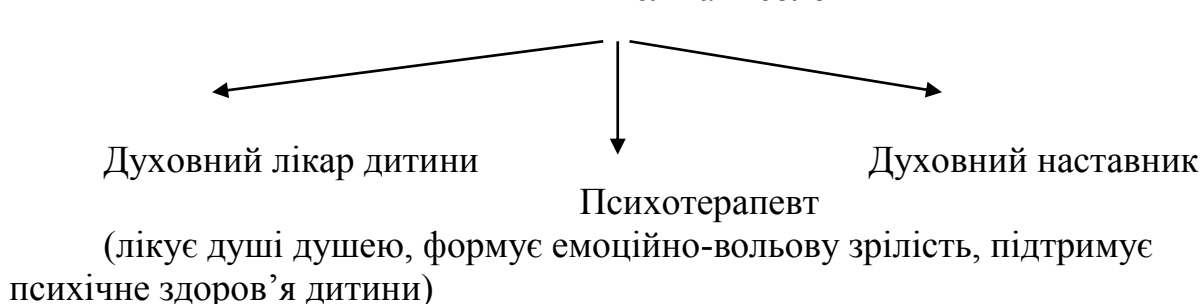
II – ОСОБИСТІСНА ОРІЄНТАЦІЯ

III – МОРАЛЬНО – ДУХОВНА КУЛЬТУРА

Високий рівень свідомості (ціннісні орієнтації педагога-акмеолога, в основі яких – загальнолюдські якості)

Вчитель-акмеолог

Акмеологічна модель сучасного педагога – це модель фахівця, який інтегрує у собі засоби та можливості впливу на людину найважливіших наук, які поєднані з пізнанням, формуванням та цілеспрямованням її

Робоче місце вчителя

